

Analyse van de steun aan de landbouwer: 2009

Juli 2011

Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie

Eline de Regt
Joeri Deuninck

Analyse van de steun aan de landbouwer: 2009
Eline de Regt en Joeri Deuninck

Juni 2011

Rapport, 48 blz.

Depotnummer: D/2011/3241/188

Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie
Ellipsgebouw (6de verdieping)
Koning Albert II - laan 35, bus 40
1030 Brussel
Tel. 02 552 78 20 - Fax 02 552 78 21
✉ e-mail: ams@vlaanderen.be

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

De Regt E. & Deuninck J. (2011) *Analyse van de steun aan de landbouwer: 2009*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van onze nieuwste publicaties, schrijf u dan in op de AMS-nieuwsflash via de onderstaande link:

<http://www.vlaanderen.be/landbouw/studies/nieuwsflash>

Analyse van de steun aan de landbouwer: 2009

INHOUD

VOORWOORD.....	7
SAMENVATTING.....	8
1. INLEIDING	1
1.1. ACHTERGROND.....	1
1.1.1. <i>Pijler I</i>	1
1.1.2. <i>Pijler II</i>	2
1.2. DOELSTELLING	3
1.3. AANPAK EN INHOUD	4
DEEL I. ANALYSE VAN DE UITBETAALDE STEUN AAN DE LANDBOUWERS (RECHTSTREEKSE STEUN UIT PIJLER I EN DE PIJLER II-STEUN).....	7
2. UITBETAALDE STEUN AAN DE LANDBOUWERS (RECHTSTREEKSE STEUN PIJLER I EN DE PIJLER II-STEUN).....	8
2.1. INLEIDING.....	8
2.2. UITBETAALDE STEUN IN HET KADER VAN HET GLB.....	8
DEEL II. ANALYSE VAN DE RECHTSTREEKSE STEUN UIT PIJLER I AAN DE LANDBOUWER: CAMPAGNE 2009	11
3. AANTAL TOESLAGRECHTEN EN PREMIERECHTEN	12
3.1. BEDRIJFSTOESLAG: TWEE TYPES TOESLAGRECHTEN	12
3.2. PREMIERECHTEN VOOR ZOOGKOEIEN	14
3.3. SLACHTPREMIE KALVEREN EN PLANTAARDIGE PREMIES.....	16
4. UITBETAALDE RECHTSTREEKSE STEUN UIT PIJLER I AAN DE LANDBOUWER: GEDETAILLEERDE ANALYSE	18
4.1. UITBETAALDE RECHTSTREEKSE STEUN UIT PIJLER I	18
4.2. VERDELING VOLGENS WAARDE	20
4.3. VERDELING VOLGENS LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSLEIDER	22
4.4. VERDELING VOLGENS PROVINCIE	23
4.5. RUIMTELIJKE VOORSTELLING	25
5. HANDEL IN TOESLAGRECHTEN EN PREMIERECHTEN VOOR ZOOGKOEIEN	27
5.1. BEDRIJFSTOESLAG: TWEE SOORTEN TOESLAGRECHTEN	27
5.1.1. <i>Overdracht tussen landbouwers</i>	27
5.1.2. <i>Overdracht naar de nationale reserve</i>	30
5.2. PREMIERECHTEN VOOR ZOOGKOEIEN	32
DEEL III. ANALYSE VAN DE PIJLER II-STEUN AAN DE LANDBOUWERS.....	37
6. UITBETAALDE STEUN UIT PIJLER II AAN DE LANDBOUWERS: GEDETAILLEERDE ANALYSE	38
6.1. UITBETAALDE STEUN UIT PIJLER II AAN LANDBOUWERS	38
6.2. VERDELING VOLGENS WAARDE	39
DEEL IV: CONCLUSIES	41
7. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN.....	42
7.1. RECHTSTREEKSE STEUN UIT PIJLER I	42
7.2. PIJLER II-STEUN AAN DE LANDBOUWER.....	44
BRONNEN.....	45
FIGUREN	46
TABELLEN.....	47
AFKORTINGEN	48

Voorwoord

Via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt steun verleend in het kader van diverse Europese steunregelingen. Deze steunregelingen kunnen opgedeeld worden in twee belangrijke groepen: de betalingen die gebeuren in het kader van de directe inkomensondersteuning (Pijler I van het GLB) en die die gebeuren in het kader van de indirecte steun, met name inzake plattelandsontwikkeling (PDPO) (Pijler II van het GLB). Voor de landbouwers spelen vooral de rechtstreekse steun uit Pijler I en de betalingen aan de landbouwers uit Pijler II een rol.

Dit rapport is het vijfde in een reeks waarbij jaarlijks een rapportering gebeurt over de evolutie van de rechtstreekse steun uit Pijler I in Vlaanderen. Nieuw is dat vanaf dit jaar ook de betalingen aan de landbouwers uit Pijler II mee worden opgenomen in het rapport. De jaarlijkse rapportage maakt het mogelijk om trends en verschuivingen te detecteren en de oorzaken ervan te analyseren. Met het mee opnemen van de betalingen uit Pijler II aan de landbouwers wordt een meer compleet overzicht verkregen.

Wij willen graag Anja Bockstal, Veerle Christiaens en Chantal Dufour (Agentschap voor Landbouw en Visserij) bedanken voor het aanleveren van de vereiste data en de feedback. Tevens willen we Tom Coulier en Dirk Van Gijseghem (Afdeling Monitoring en Studie) bedanken voor de opvolging, de feedback tijdens de uitvoering van de studie en het nalezen van het rapport.

Samenvatting

Via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie wordt steun verleend aan de landbouwers. Hiertoe behoren tevens de betalingen die gebeuren in het kader van de directe inkomensondersteuning (Pijler I van het GLB) en die die gebeuren in het kader van de indirecte steun, met name inzake plattelandsontwikkeling (PDPO) (Pijler II van het GLB). Voor de landbouwers spelen vooral de rechtstreekse steun uit Pijler I en de betalingen aan de landbouwers uit Pijler II een rol.

Dit rapport geeft een analyse weer van, zowel de rechtstreekse steun (campagne 2009) als de betalingen uit Pijler II aan de landbouwers in 2009 (betalingen 2009). Wat de Pijler II-steun betreft ligt de focus op steun uit de assen 1, 2 en 3 (incl. zorgboerderijen), uitgekeerd aan land- en tuinbouwers. Steun uitgekeerd aan andere partijen werd in dit rapport dus niet in rekening gebracht. De analyses zijn uitgevoerd op basis van data uit de gegevensbank van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV).

In 2009 werd in Vlaanderen ongeveer 356,5 miljoen euro uitgekeerd aan de landbouwers, afkomstig uit Pijler I (rechtstreekse steun) en uit as 1, as 2 en as 3 (incl. zorgboerderijen) van Pijler II. De rechtstreekse steun uit Pijler I neemt met bijna 269 miljoen euro 75,4% van het totaal uitgekeerde bedrag in, terwijl de Pijler II-betalingen met 87,6 miljoen euro de overige 24,6% vervullen.

Wat de rechtstreekse steun uit Pijler I betreft nemen de toeslagrechten 233,2 miljoen euro in, de zoogkoeienpremie 29,1 miljoen euro en de slachtpremie kalveren 5,7 miljoen euro. De overige gekoppelde premies vervolledigen de rechtstreekse steun uit Pijler I met 0,8 miljoen euro, een zeer beperkt bedrag ten opzichte van de andere componenten van de rechtstreekse steun. Wat de Pijler II-steun aan de landbouwers betreft bepalen de betalingen uit as 1 55,3 miljoen euro, uit as 2 27,5 miljoen euro en de steun uit as 3 is goed voor 4,8 miljoen euro.

De rechtstreekse steun is ongelijk verdeeld, zowel op het vlak van de waarde van steun, op het vlak van de leeftijd van de bedrijfsleider als binnen de provincies. Zo ontvangt 7% van de bedrijven met maximaal 500 euro rechtstreekse steun amper 0,2% van de steun, terwijl 1,8% van de bedrijven met meer dan 50.000 euro steun 11,4% van de steun ontvangt. Wat de leeftijd betreft geldt dat vennootschappen en jongere bedrijfsleiders ten opzichte van het aandeel bedrijven een hoger percentage van de rechtstreekse steun vertegenwoordigen dan de oudere leeftijdsklassen. De verdeling van de steun over de provincies wordt o.a. mede bepaald door de grootte van de bedrijven en de meest voorkomende bedrijfstypologieën (historisch of recent veel/weinig rechtstreekse steun).

Wat het overlaten (handel of overdracht aan de nationale reserve) van toeslagrechten en zoogkoeienpremierechten betreft, geldt dat er leeftijdsverschil merkbaar is tussen de overlaters en de overnemers. Het grootste aantal bedrijfsleiders dat toeslagrechten en zoogkoeienpremierechten overlaat of verplicht afstaat aan de nationale reserve is 65 jaar of ouder. Het aantal bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar dat rechten overlaat is eerder beperkt, net zoals de vennootschappen. Het grootste aantal bedrijfsleiders dat toeslagrechten en zoogkoeienpremierechten overneemt bevindt zich in de jongere leeftijdscategorieën. Het aandeel bedrijfsleiders van 65 jaar of ouder is hier zeer beperkt. Wat opvalt, is het grote aandeel vennootschappen dat TR overneemt (18% van de bedrijven en 33% van de waarde).

Niet alleen de rechtstreekse steun is ongelijk verdeeld. Dit geldt ook voor de betalingen vanuit de tweede Pijler van het GLB. Zo ontvangt 52% van de bedrijven met maximaal 1.000 euro Pijler II-steun slechts 3% van de steun, terwijl 1% van de bedrijven met meer dan 35.000 euro Pijler II-steun 49% van de steun ontvangt. De eerste groep betreft het grootste aandeel bedrijven, terwijl de tweede groep het grootste aandeel van de steun ontvangt. De grootte van de steun is uiteraard sterk afhankelijk van de aangevraagde (en ontvangen) steunmaatregelen.

1. Inleiding

1.1. Achtergrond

Via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie wordt steun verleend aan de landbouwers. Momenteel kunnen binnen het GLB twee pijler onderscheiden worden. De traditionele markt- en prijssteun en de rechtstreekse steun (waaronder de bedrijfstoelage) vormen de eerste pijler. Het plattelandsbeleid vormt de tweede pijler van het GLB.

1.1.1. Pijler I

De steun binnen Pijler I omvat zowel markt- en prijssteun als rechtstreekse steun. Als gevolg van een aantal hervormingen is er in toenemende mate een heroriëntatie van markt- en prijssteun naar rechtstreekse steun. Die rechtstreekse steun is in grote mate ontkoppeld door de introductie van de bedrijfstoelage. De bedrijfstoelage is in Vlaanderen individueel bepaald op basis van de historische steun die de landbouwer ontvangen heeft tijdens een referentieperiode of op basis van de historische productie van de landbouwer. De bedrijfstoelage bestaat uit en wordt toegekend via een aantal toelagerechten met elk een bepaalde waarde: gewone toelagerechten (GTR), braakleggingstoelagerechten (BTR) en speciale toelagerechten (STR). Die toelagerechten kunnen overgedragen of verhandeld worden. In 2008 is de verplichte braak door de Commissie op 0% gezet. In het kader van de tussentijdse evaluatie van het Europese Landbouwbeleid in 2008 (Health Check) is de braakleggingsverplichting definitief afgeschaft. De BTR vervallen daardoor en zijn sinds 2009 omgezet in GTR. Indien toelagerechten gedurende drie opeenvolgende jaren niet geactiveerd zijn, vervallen ze aan de nationale reserve. Vanaf 2010 vervallen TR aan de nationale reserve indien ze gedurende twee opeenvolgende jaren niet geactiveerd worden.

Indien een landbouwer in een bepaald jaar een uitbetaling wil voor zijn toelagerechten, moeten die geactiveerd worden. GTR moeten geactiveerd worden met grond waarbij één recht overeenkomt met één hectare (ha). Gronden met groenten, fruit en andere dan voor zetmeel bestemde aardappelen komen vanaf 2009 eveneens in aanmerking om toelagerechten op te activeren. In 2008 was dat nog niet het geval. STR worden ‘normaal’ geactiveerd door het aanhouden van minstens 50% van het aantal referentie grootvee-eenheden (RGVE). STR kunnen eveneens geactiveerd worden met grond, maar worden dan permanent omgezet naar GTR.

In 2009 zijn in Vlaanderen in de plantaardige sector enkel een aantal kleinere steunmaatregelen - de rechtstreekse steun voor zaaizaad, noten, energie- en eiwithoudende gewassen - nog gekoppeld. In de dierlijke sector zijn dat de slachtpremie kalveren (SK) en de zoogkoeienpremie (ZK). Net zoals voor de toelagerechten, werden voor de zoogkoeienpremie individuele rechten per landbouwer toegekend (= zoogkoeienquotum). De zoogkoeienpremierechten kunnen eveneens verhandeld worden. In geval van niet gebruik vervallen die aan de Vlaamse reserve. Voor de slachtpremie kalveren en de plantaardige premies zijn geen individuele rechten toegekend.

De ontkoppeling blijft de komende jaren doorgaan. In 2010 wordt de premie voor energiegewassen afgeschaft en wordt de steun voor 'noten' en 'steun voor zaaizaden van vlas en spelt' ontkoppeld. De steun voor eiwithoudende gewassen en de slachtpremie kalveren worden ontkoppeld in 2012. Dat houdt in dat vanaf 2012 enkel de zoogkoeienpremie nog gekoppeld zal zijn.

Om de bedrijfstoelage en de andere rechtstreekse steun te ontvangen moeten landbouwers normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid, gezondheid van dieren en planten en dierenwelzijn naleven en landbouwgrond uit landbouw- en milieuoogpunt in goede staat houden (randvoorwaarden of 'cross compliance').

De bedrijfstoelage en andere rechtstreekse steun van Pijler I wordt jaarlijks met een bepaald percentage verlaagd en getransfereerd naar Pijler II als extra financiering voor het plattelandsbeleid. Dat is beter gekend als 'modulatie'. De eerste 5.000 euro rechtstreekse steun is vrijgesteld van modulatie. Het percentage modulatie bedraagt 7 % in 2009. Dit is - als gevolg van de Health Check - 2% meer dan in 2008. Voor de schijf boven 300.000 euro wordt zelfs 4% extra modulatie toegepast.

Voor de bedrijfstoelageregeling 2009 werd uitzonderlijk (vervroegd) een voorschot uitbetaald om tegemoet te komen aan de op dat moment geldende crisis in de landbouwsector.

In dit rapport ligt de focus inzake Pijler I-steun bij de rechtstreekse steun (campagne 2009).

1.1.2. Pijler II

Het voornaamste doel van deze pijler is om een samenhangend en duurzaam kader tot stand te brengen waardoor de toekomst van plattelandsgebieden wordt gewaarborgd. Het Europese plattelandsontwikkelingsbeleid is in Vlaanderen vertaald in het (Vlaams) Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO). Het huidige PDPO loopt van 2007-2013 (PDPO II).

Het PDPO II bestaat uit vier assen (Departement Landbouw en Visserij, 2008):

1. As 1: Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector
2. As 2: Verbetering van het milieu en het platteland
3. As 3: De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie
4. As 4: LEADER.

Deze vier assen worden verder onderverdeeld in verschillende maatregelen.

De maatregelen binnen As 1 zijn ontstaan uit volgende doelstellingen:

- o Het versterken van de concurrentiekracht van de Vlaamse land-, tuin- en bosbouwsector door te investeren in ondermeer innovatie, kennis, ketenbeheer, structuurverbetering, kwaliteit en voldoen aan normen
- o Het bijdragen aan de continuïteit in de sector, tot innovatie en tot het verbeteren van de competitiviteit door de aanmoediging van de vestiging van jonge, goed opgeleide landbouwers.
- o Het versterken van de concurrentiekracht van de landbouw en de agro-voedingssector en het verhogen van de tewerkstelling op het platteland door het stimuleren van duurzame investeringen in de, met de Vlaamse landbouw verankerde, agrovoedingssector.
- o Het stimuleren van een verhoogde kwaliteit doet opportuniteiten ontstaan om zich te differentiëren ten opzichte van producten met een basiskwaliteit.

Binnen As 2 trachten de maatregelen bij te dragen tot het bereiken van de milieu- en natuurdoelstellingen. Tevens trachten de maatregelen het duurzaam gebruik en uitbreiding van de bosoppervlakte te stimuleren aangezien dat bijdraagt aan de multifunctionele ontwikkeling van het Vlaamse platteland. Daarnaast geldt dat stimuleren van de biologische landbouw en innoverende kennisdoorstroming uit de biologische landbouw naar de gangbare landbouw de duurzaamheid van de Vlaamse landbouw verhoogt. Om aan deze doelstellingen tegemoet te komen zijn er binnen As 2 drie onderverdelingen te maken:

- o Agromilieumaatregelen
- o Beheerovereenkomsten
- o Overige maatregelen, zoals bebossing van landbouwgronden, inrichtingsmaatregelen door landbouwers in het kader van de kaderrichtlijn Water.

As 3 maakt een opsplitsing tussen, enerzijds, investeringssteun voor diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten en, anderzijds, gebiedsgerichte plattelandsprojecten met het oog op de bevordering van toeristische activiteiten, dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling, basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking, landelijk erfgoed of intermediaire dienstverlening.

Met As 3 wenst men dus in te zetten op het verhogen van de leefbaarheid van de landbouwsector, bij te dragen aan een gunstig economisch klimaat op het platteland, wat leidt tot een aantrekkelijk, kwaliteitsvol, leefbaar en multifunctioneel platteland.

LEADER (Liaisons Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale) omvat As 4 van het PDPO. Via deze methode werken individuen en organisaties/gemeentes samen aan de ontwikkeling van hun plattelandsgebied. Het gaat dus om een gebiedsgerichte bottom-up benadering. Het verschil tussen As 3 en As 4 is louter geografisch en procedureel.

Meer informatie rond Pijler II is te vinden in het 'Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007 – 2013, jaarverslag 2009' (Van Zeebroeck & Maertens, 2010).

De 'Beheerovereenkomst Natuur (BO natuur)' maakt in principe geen deel uit van het Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) en wordt voor 100% gefinancierd met Vlaamse middelen. Omdat deze maatregel wel bijdraagt aan de doelstellingen van as 2, wordt ze in dit rapport onder as 2 meegenomen. De steun voor zorgboerderijen behoort evenmin tot het PDPO, en wordt uitsluitend met Vlaamse middelen gefinancierd. Omdat deze maatregel in Vlaanderen toch belangrijk is en 'past' binnen het kader van as 3 nemen we de steun aan zorgboerderijen in dit rapport op onder as 3. As 4 behoort niet tot de focus van deze studie. We analyseren de betalingen die gebeurd zijn in kalenderjaar 2009.

Bepaalde maatregelen binnen het PDPO zijn ook toegankelijk voor niet-landbouwers. Dit kunnen, afhankelijk van de maatregel, particulieren, lokale besturen, middenveldorganisaties, waterbeheerders e.d. zijn. De focus ligt in dit rapport enkel op betalingen aan landbouwers.

1.2. Doelstelling

Het rapport heeft een drietal doelstellingen. Een eerste doelstelling is het analyseren van de totale hoeveelheid steun (rechtstreekse steun uit Pijler I en Pijler II-steun) die aan landbouwers is uitbetaald in 2009. Een tweede doelstelling betreft een meer gedetailleerde analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer voor de campagne 2009, en – waar mogelijk – een vergelijking van de resultaten met voorgaande campagnes.

Dit omvat eveneens een analyse van de verhandeling van toeslagrechten (inclusief overdracht aan de nationale reserve) en de verhandeling van zoogkoeienpremierechten (inclusief overdracht aan de Vlaamse reserve) voor de campagne 2009 in Vlaanderen.

Een derde doelstelling is de meer gedetailleerde analyse van de uitbetaalde Pijler II steun aan landbouwers op basis van de betalingen in 2009. De analyse van de Pijler II-steun gebeurt per as.

Dit rapport is het vijfde in een reeks waarbij, wat Pijler I betreft, jaarlijks een rapportering gebeurt over de evolutie van de rechtstreekse steun in Vlaanderen (Campens et al. 2006, en Deuninck 2008, 2009a, 2009b en 2010). Dit maakt het mogelijk om trends en verschuivingen te detecteren en de oorzaken ervan te analyseren.

Er zijn een aantal wijzigingen – naar steun toe – in 2009 ten opzichte van 2008. Zo is er een beperkte, en laatste, verhoging van een deel van de toeslagrechten - de suikercomponent - ter compensatie van de verdere afbouw van de markt- en prijssteun voor suikerbieten en cichorei. De totale rechtstreekse steun uit Pijler I neemt daardoor iets toe. Anderzijds is het percentage modulatie in 2009 met 2% verhoogd, wat de totale rechtstreekse steun doet afnemen. Daarnaast zijn de BTR omgezet in GTR, waardoor de GTR toenemen. De lijst met subsidiabele gewassen is in 2009 uitgebreid waardoor de onderbenutting afneemt en de uitbetalingen voor rechtstreekse steun verhogen. Dit heeft echter geen invloed op het aantal rechten. Voornoemde wijzigingen kunnen leiden tot veranderingen in het aantal en de waarde van de TR.

Het belangrijkste verschil met vroegere rapporten is dat in onderhavig rapport ook Pijler II-steun geanalyseerd wordt. Dit laat toe een beeld te vormen van het totaal uitgekeerde steunbedrag aan landbouwers en een beschrijvende analyse uit te voeren voor zowel de rechtstreekse steun uit Pijler I als de Pijler II-steun.

1.3. Aanpak en inhoud

De analyses gebeuren op basis van data uit de gegevensbank van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). De data rond de rechtstreekse steun aan de landbouwer uit Pijler I, is gebaseerd op de verzamelaanvraag van 2009 (campagne 2009). Deze data werd geëxtraheerd op 31/08/2010. De data rond de identificatie van de landbouwers, gebruikt voor de gedetailleerde analyses (indeling in leeftijdsklassen en provincies), werd geëxtraheerd op 8/09/2010. De uitbetalingen betreffen Vlaamse en Waalse toeslagrechten (TR), betaald aan landbouwers met exploitatie in Vlaanderen en met gronden in Vlaanderen of in Wallonië (m.a.w. hoofdbeheerdienst is Vlaams). De handel in toeslagrechten behandelt enkel Vlaamse toeslagrechten.

De data rond de betalingen voor Pijler II werd geëxtraheerd op 4/02/2011 uit de gegevensbank van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). Deze file bevat alle betalingen voor Pijler II die gebeurd zijn tijdens het kalenderjaar 2009. De uitbetalingen voor Pijler II kunnen ook Waalse landbouwers bevatten, zolang het Vlaamse percelen betreft.

Aangezien de focus ligt op de steun die uitbetaald werd aan land- en tuinbouwers werd hierop geselecteerd. De begunstigden voor Pijler II-betalingen zijn immers breder dan land- en tuinbouwers. Voorbeelden hiervan zijn scholen, gemeenten, lokale besturen, waterbeheerders e.d. Dit betekent dat er wat Pijler II betreft een verschil ontstaat tussen de totale uitbetalingen en de uitbetalingen specifiek aan landbouwers in 2009, die het onderwerp vormen van dit rapport.

Het rapport is opgedeeld in drie delen. Deel I geeft in hoofdstuk 2 een overzicht van de betalingen aan land- en tuinbouwers vanuit het GLB (rechtstreekse steun uit Pijler I en Pijler II-steun).

Deel II gaat dieper in op de rechtstreekse steun aan de landbouwer uit Pijler I voor de campagne 2009. In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op het aantal toeslagrechten (TR) en zoogkoeienpremierechten (ZK). Hierbij worden de bedrijven tevens onderverdeeld volgens de grootte (aantal of de waarde van de TR en ZK), de leeftijd van de bedrijfsleider en de provincie. Voor de vennootschappen is geen leeftijd gekend. Indien het gaat om een samengestelde landbouwer wordt enkel de hoofdexploitant weerhouden. Voor een groepering van natuurlijke personen wordt enkel de jongste leeftijd in aanmerking genomen. De opdeling per provincie gebeurt via het adres van de beherende instantie (= de buitendienst van ALV) waar de landbouwer de verzamel aanvraag indient.

Hoofdstuk 4 analyseert de rechtstreekse steun uit Pijler I - toeslagrechten, zoogkoeienpremie, slachtpremie kalveren en een aantal gekoppelde plantaardige premies - voor de campagne 2009. Het betreft hier de effectief uitbetaalde steun aan de landbouwers voor de betreffende campagne. De landbouwers worden - zoals hiervoor - onderverdeeld volgens de grootte (waarde van de steun), de leeftijd van de bedrijfsleider, en de provincie. Er vindt eveneens een ruimtelijke analyse per gemeente plaats. Die gebeurt op basis van de postcode van het correspondentieadres van de landbouwer met het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV).

In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de handel in toeslagrechten en de handel in ZK, inclusief de overdracht naar de nationale reserve (in geval van TR) en de overdracht naar de Vlaamse reserve (in geval van ZK). Net zoals hiervoor wordt een onderverdeling gemaakt volgens de grootte (aantal of waarde van de TR en ZK), de leeftijd van de bedrijfsleider en de provincie. De resultaten hiervan worden vergeleken met het referentiekader (aantal of waarde van de TR en ZK) van hoofdstuk 3.

Deel III betreft de analyse van de Pijler II-steun aan de landbouwer. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de uitbetaalde steun aan de landbouwers voor het jaar 2009. De landbouwers worden hiervoor onderverdeeld volgens de grootte (waarde van de steun).

Ten slotte worden in Deel IV de belangrijkste resultaten samengevat en worden enkele conclusies geformuleerd.

**DEEL I. Analyse van de uitbetaalde steun
aan de landbouwers (rechtstreekse steun uit
Pijler I en de Pijler II-steun)**

2. Uitbetaalde steun aan de landbouwers (rechtstreekse steun Pijler I en de Pijler II-steun)

2.1. Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het totaal van de rechtstreekse steun uit Pijler I (campagne 2009) en de Pijler II-steun die in 2009 verricht zijn in het kader van het GLB in Vlaanderen. In beide gevallen geldt dat enkel rekening wordt gehouden met steun uitbetaald aan landbouwers. Betalingen aan niet-landbouwers behoren niet tot de scope van deze studie. Om deze reden zijn de bedragen voor Pijler II ook niet gelijk aan de bedragen zoals voorgesteld in het 'Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2009' (Van Zeebroeck & Maertens, 2010). Dat rapport geeft alle betalingen voor Pijler II weer, ook die aan niet-landbouwers.

Voor de betalingen van de rechtstreekse steun uit Pijler I wordt het campagnejaar 2009 in rekening gebracht, terwijl de Pijler II-steun de betalingen gedaan in 2009 (los van de campagne) omvat.

Bij de uitbetaalde Pijler II-steun ligt de focus op drie assen, nl. as 1, as 2 (incl. BO natuur) en as 3 (incl. zorgboerderijen).

2.2. Uitbetaalde steun in het kader van het GLB

Tabel 1 geeft de uitbetaalde bedragen en aantallen voor 2009. De data in verband met de rechtstreekse steun uit Pijler I werden geëxtraheerd op 31 augustus 2010. Deze data bevat de betalingen voor rechtstreekse steun voor de campagne 2009. De data inzake Pijler II werden geëxtraheerd op 4 februari 2011. Deze data bevat de betalingen aan landbouwers voor steun uit Pijler II voor het jaar 2009.

In 2009 werd volgens Tabel 1 in Vlaanderen in totaal 356,5 miljoen euro uitgekeerd aan de landbouwers, afkomstig uit Pijler I (rechtstreekse steun) en uit as 1, as 2 (incl. BO natuur) en as 3 (incl. zorgboerderijen) van Pijler II. De rechtstreekse steun uit Pijler I neemt met bijna 269 miljoen euro 75,4% van het totaal uitgekeerde bedrag in. De Pijler II-betalingen hebben met 87,6 miljoen euro een aandeel van 24,6%.

De tabel geeft naast het uitbetaalde bedrag ook het aantal bedrijven weer. Dit laat toe om een gemiddelde te berekenen per bedrijf. Bij de betalingen aan de landbouwers uit Pijler II dient opgemerkt te worden dat we hier eigenlijk niet kunnen spreken van het 'aantal bedrijven'. Mogelijk zitten hier nog bepaalde dubbeltellingen in. Zo kan de landbouwer steun uit Pijler II verkrijgen, terwijl tegelijkertijd ook de meewerkende echtgenote of andere gezinsleden steun uit Pijler II ontvangen. Er werd getracht deze zoveel mogelijk samen te voegen tot 'één bedrijf'. Deze samenvoeging is echter niet alle gevallen duidelijk te maken, waardoor het 'aantal bedrijven' dat steun uit Pijler II ontvangen heeft mogelijk ietwat genuanceerd dient te worden. Deze bemerking geldt tevens voor de verdere analyse van steun uit Pijler II.

De rechtstreekse steun uit Pijler I bedroeg bijna 269 miljoen euro en werd uitgekeerd aan 23.487 landbouwers (Tabel 1). Dit komt overeen met een gemiddelde steun van 11.449 euro per bedrijf. De toeslagrechten nemen daarvan 233 miljoen euro in of 86,7% van het totaal van de rechtstreekse steun. De steun uit toeslagrechten per bedrijf bedraagt gemiddeld 9.982 euro per bedrijf, wat overeenstemt met 491 euro per ha.

De zoogkoeienpremie (29 miljoen euro) is goed voor bijna 11% en de slachtpremie kalveren (5,7 miljoen euro) voor ruim 2% van de totale rechtstreekse steun uit Pijler I. De overige gekoppelde premies omvatten de premie voor eiwithoudende gewassen, de premie voor noten, de premie voor energiegewassen, en de premie voor zaaizaadvermeerdering. De totale steun daarvoor is met 0,8 miljoen euro zeer beperkt (0,3% van het totaal). Binnen dat bedrag heeft de steun voor zaaizaad veruit het grootste aandeel.

De uitbetaalde steun aan landbouwers in 2009 in het kader van Pijler II bedroeg 87,6 miljoen euro (Tabel 1). De betalingen uit as 1 bepalen met 55,3 miljoen euro 63,1% van de Pijler II-steun aan de landbouwers. Steun uit as 1 werd uitbetaald aan 6.002 landbouwers en stemt overeen met 9.214 euro per bedrijf. De steun uit as 2 bedroeg 27,5 miljoen euro (31,4% van de Pijler II-steun) en werd uitgekeerd aan 12.215 bedrijven. Dit komt overeen met een gemiddelde steun van 2.255 euro per bedrijf. De steun uit as 3 (4,7 miljoen euro) is goed voor bijna 5,5% van de steun uit Pijler II aan de landbouwers. As 1 levert dus de grootste bijdrage wat steun uit Pijler II aan de landbouwers betreft.

Tabel 1. Uitbetaalde steun uit Pijler I (rechtstreekse steun) en de Pijler II aan landbouwers in 2009

	Aantal bedrijven	Steun (€)	Steun / bedrijf (€)	Aandeel steun (%)
Totaal rechtstreekse steun Pijler I	23.487	268.901.967	11.449	75,4
Toeslagrechten	23.365	233.227.229	9.982	65,4
Zoogkoeienpremie	6.052	29.116.830	4.811	8,2
Slachtpremie kalveren	264	5.729.038	21.701	1,6
Overige gekoppelde premies	332	828.870	2.497	0,2
Totaal Pijler II	14.959 *	87.611.698	5.857	24,6
As 1	6.002	55.304.692	9.214	15,6
As 2 (a)	12.215	27.547.447	2.255	7,7
As 3 (b)	556	4.759.559	8.560	1,3
Totaal uitbetaalde steun	26.965	356.513.665	13.221	100

Bron: databank ALV op 31/08/2010 (rechtstreekse steun Pijler I) en 4/02/2011 (Pijler II)

* Benaderend, zie bovenstaande bemerking

(a) incl. BO natuur

(b) incl. zorgboerderijen

De rechtstreekse betalingen uit Pijler I ondergaan ‘modulatie’. Dit houdt in dat de bedrijfstoelag en de andere gekoppelde rechtstreekse steun van de eerste pijler, voor elk jaar tot en met 2012, met een bepaald percentage verlaagd wordt. De hierdoor ontstane middelen worden getransfereerd naar de tweede pijler van het GLB waar ze dienen als extra financiering voor plattelandontwikkeling.

De eerste schijf van 5.000 euro directe steun van de individuele producent is vrijgesteld van verplichte modulatie. Het bedrag dat daaruit voortvloeit, werd tot en met 2008 als een extra steunbedrag aan de producenten terugbetaald onder de vorm van een 'extra betaling'. Vanaf 2009 wordt op de eerste schijf van 5.000 euro geen modulatie meer toegepast. Daardoor wordt geen extra steunbedrag meer uitbetaald. In 2009 wordt voor het bedrag rechtstreekse steun boven de 300.000 euro 4% extra modulatie toegepast.

In 2009 is eerst het voorschot van de bedrijfstoelage uitbetaald waardoor men hiervoor maximaal is uitbetaald (tot 5.000 euro). Daarna is pas het voorschot van de zoogkoeienpremie uitbetaald; voor deze premie zal dan vlugger wel modulatie zijn toegepast (bij overschrijding van de 5.000 euro). Op deze manier is het aandeel van bedrijfstoelage hoger dan van de andere premies. Dit is te zien in de vergelijking met campagne 2008. In 2009 is een hoger bedrag aan TR uitbetaald dan in 2008, terwijl er voor de ZK en SK iets minder werd uitbetaald.

**DEEL II. Analyse van de rechtstreekse
steun uit Pijler I aan de landbouwer:
campagne 2009**

3. Aantal toeslagrechten en premierechten

3.1. Bedrijfstoeslag: twee types toeslagrechten

Sinds 2009 bestaan er nog maar twee types toeslagrechten (TR): gewone toeslagrechten (GTR) en speciale toeslagrechten (STR). De braakleggingstoelagerechten (BTR) zijn in 2009 omgezet in GTR.

Aan elk toeslagrecht is een bepaalde waarde verbonden. Tabel 2 toont de situatie van Vlaamse landbouwers met Vlaamse en Waalse TR voor campagne 2009. De totale waarde van de toeslagrechten (TR) bedraagt 248,3 miljoen euro. Het overgrote deel (99%) daarvan zijn GTR: 23.809 bedrijven hebben 484.452 GTR ter waarde van 247,8 miljoen euro. De toeslag per bedrijf bedraagt gemiddeld 10.409 euro, de waarde per recht 512 euro (dit komt neer op 512 euro per ha) en 20,3 rechten per bedrijf. Het aantal GTR, de totale waarde, de waarde per recht en het aantal GTR per bedrijf is in 2009 lichtjes toegenomen in vergelijking met 2008. Dit is te wijten aan de omzetting van BTR in GTR.

De STR vormen een kleine categorie: 128 bedrijven hebben 189 STR ter waarde van bijna 0,5 miljoen euro. De waarde per STR is zeer groot (2.628 euro), het aantal STR per bedrijf echter zeer laag (1,5) waardoor ook de toeslag per bedrijf lager is (3.888 euro) dan bij de GTR.

Tabel 2. Aantal toeslagrechten in Vlaanderen in 2009

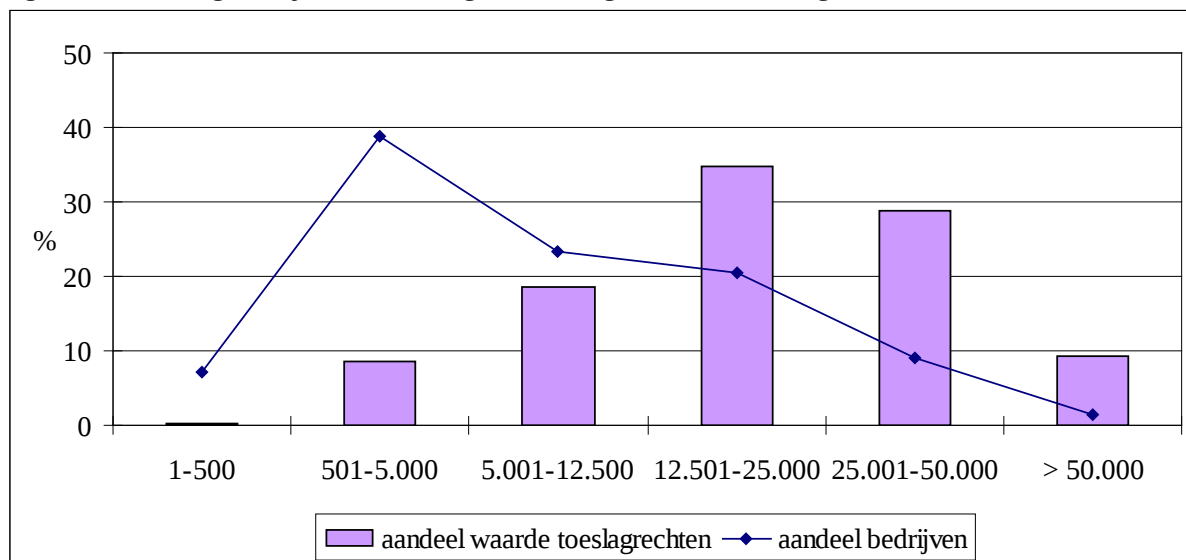
	aantal bedrijven	aantal rechten	waarde rechten (€)	toeslag / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	aantal rechten / bedrijf
GTR	23.809	484.452	247.837.233	10.409	512	20,3
STR	128	189	497.704	3.888	2.628	1,5
TR	23.892	484.641	248.334.937	10.394	512	20,3

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 1, Figuur 2 en Figuur 3 tonen het aandeel bedrijven en het aandeel van de waarde van de toeslagrechten (TR) volgens groottecategorie (waarde TR), volgens leeftijd van de bedrijfsleider en volgens provincie.

Figuur 1 toont dat de lagere groottecategorieën ten opzichte van het percentage bedrijven een kleiner percentage van de waarde van de TR vertegenwoordigen: 7% van de bedrijven met maximaal 500 euro aan TR heeft samen amper 0,2% van de waarde van de TR. In de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde. Een kleiner percentage bedrijven vertegenwoordigt een hoger percentage van de waarde van de TR: 1% van de bedrijven met meer dan 50.000 euro aan TR heeft 9% van de waarde van de TR. 39% van de bedrijven (het grootste aantal) bevindt zich in de categorie 501 – 5.000 euro. Het grootste aandeel van de waarde van de TR (35%) bevindt zich in de categorie 12.501 – 25.000 euro.

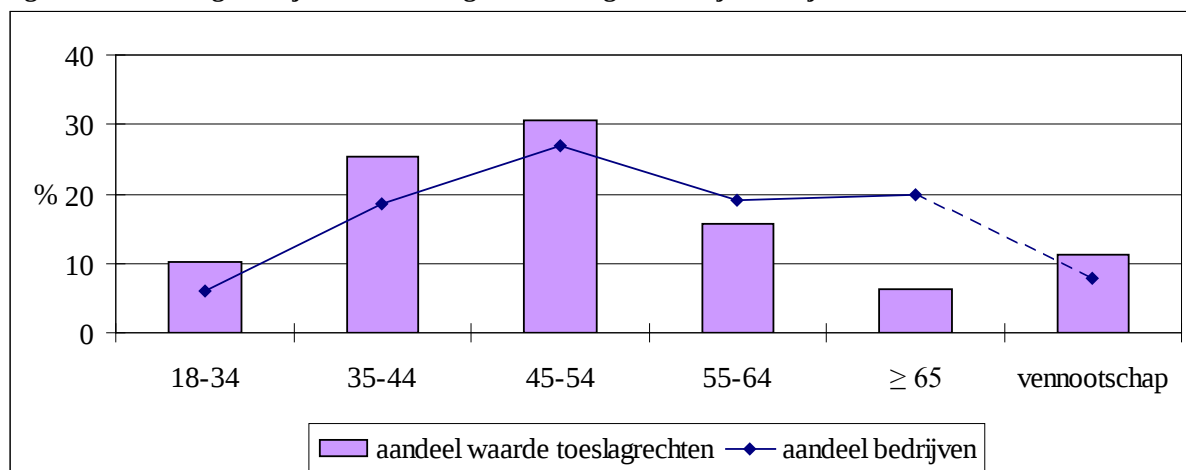
Figuur 1. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens waarde toeslagrechten

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Oudere bedrijfsleiders, en dan vooral die van 65 jaar of ouder, hebben ten opzichte van hun aandeel in de bedrijven (met 20% toch een aanzienlijke groep) een kleiner percentage van de waarde van de TR (6,5%) (Figuur 2). De gemiddelde waarde van de TR per bedrijf (3.305 euro) is daarmee voor deze groep het laagst. Vennootschappen en jongere bedrijfsleiders vertegenwoordigen ten opzichte van het aandeel bedrijven een hoger percentage van de waarde van de TR: 6% van de bedrijfsleiders jonger dan 35 heeft 10% van de waarde van de TR en met 17.257 euro de hoogste gemiddelde waarde per bedrijf. Het grootste aandeel van de steun bevindt zich in de middelste leeftijdscategorieën (35 – 44 jaar en 45 – 54 jaar).

Figuur 2. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens leeftijd bedrijfsleider

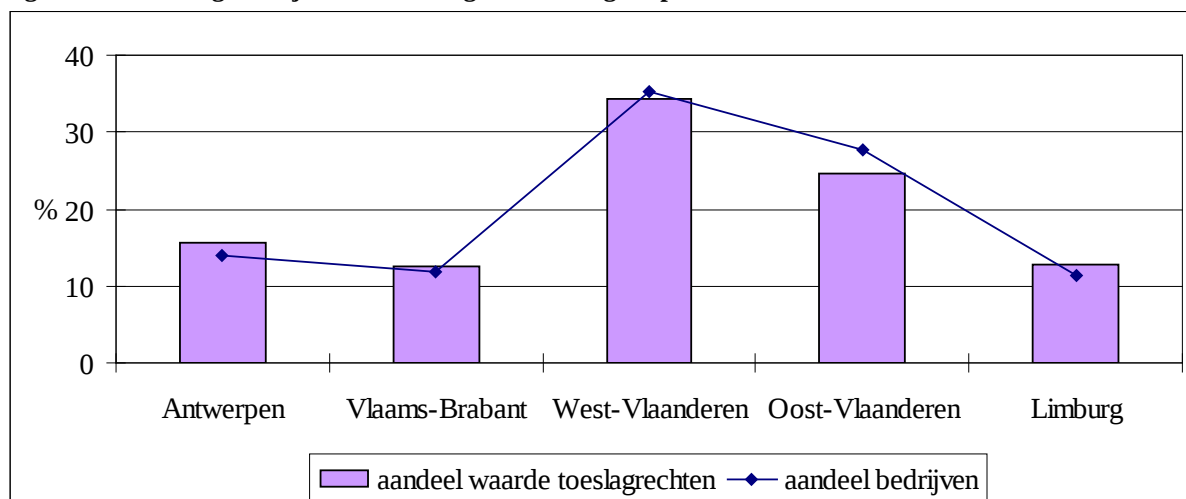

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 3 geeft aan dat het grootste aantal bedrijven met TR (35%) en het grootste aandeel van de waarde van de TR (34,5%) zich in West-Vlaanderen bevindt. Oost-Vlaanderen volgt op de tweede plaats met 27,5% van de bedrijven en 24,5% van de waarde van de TR.

Het percentage van de waarde van de TR is in Oost-Vlaanderen wat lager dan het percentage bedrijven. De gemiddelde waarde van de TR per bedrijf is in Oost-Vlaanderen met 9.304 euro daarmee het laagst van alle provincies. In Antwerpen en Limburg geldt het omgekeerde. 11,5% van de bedrijven met TR vertegenwoordigen 13% van de waarde van de TR in Limburg zodat de gemiddelde waarde van de TR per bedrijf met 11.691 euro het hoogst is in Limburg. De verschillen zijn echter niet uitgesproken.

Figuur 3. Verdeling bedrijven met toeslagrechten volgens provincie

Bron: databank ALV op 31/08/2010

3.2. Premierechten voor zoogkoeien

Het aantal zoogkoeienpremierechten (ZK) waarover een landbouwer beschikt noemt men het zoogkoeienquotum. Dit is het maximum aantal vrouwelijke runderen waarvoor een landbouwer de zoogkoeienpremie kan krijgen. Het zoogkoeienquotum (in aantal zoogkoeien en vaarzen) voor de campagne 2009 bedraagt 126.911, verdeeld over 6.131 bedrijven (Tabel 3). Dit betekent dat er gemiddeld 20,7 dieren per bedrijf een premie bekomen.

Het plafond is in Vlaanderen vastgesteld op 127.548 premiegerechtigde dieren en een maximum budget van 31,366 miljoen euro. De maximale premie per dier bedraagt 250 euro. Het gemiddelde per bedrijf is dan maximaal gelijk aan 5.175 euro. Indien het budget overschreden wordt, wordt een lineair kortingspercentage toegepast. Net zoals voor de campagnes 2007 en 2008 werd het budgettaire plafond voor de zoogkoeienpremie (vastgesteld op Europees niveau) nipt overschreden. Dit betekent dat een korting op de uitbetaalde premie wordt toegepast. Het premiebedrag per dier werd dan ook met 0,1% verminderd (dezelfde korting als voor de campagne 2008). Hierdoor bedraagt de zoogkoeienpremie 249,75 euro (250 euro x 0,999) per premiegerechtigd dier. Het gemiddelde per bedrijf is daarmee gelijk aan 5.170 euro.

Tabel 3. Aantal premierechten voor zoogkoeien in 2009

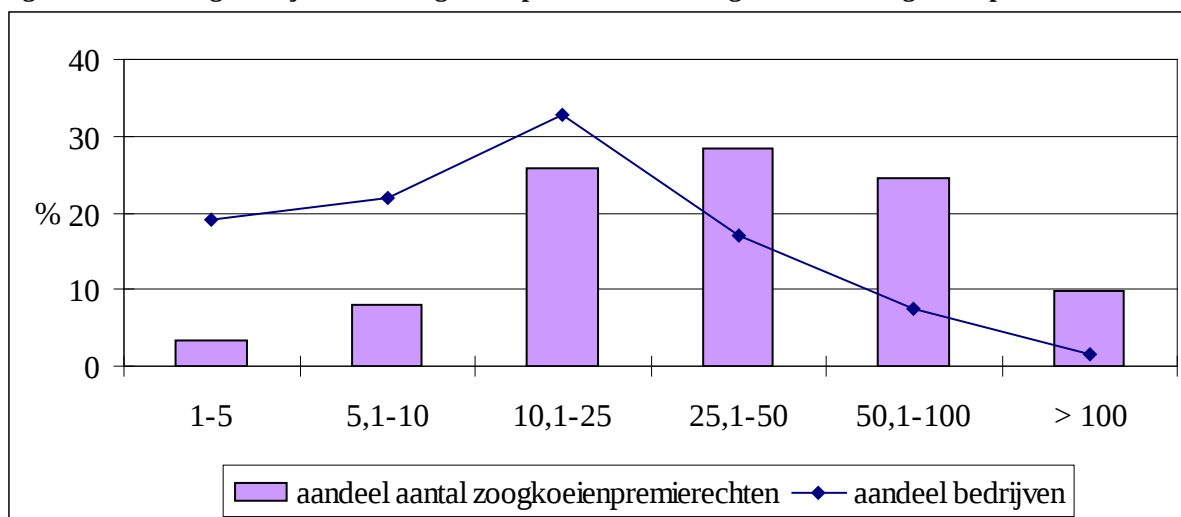
Aantal bedrijven	Aantal dieren	Aantal dieren / bedrijf	Waarde / dier	Waarde / bedrijf (€)
6.131	126.911	20,7	249,75	5.170

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 4, Figuur 5 en Figuur 6 tonen het aandeel bedrijven en het aandeel van het aantal zoekgoeienpremierechten (ZK) volgens groottecategorie (aantal ZK), volgens leeftijd van de bedrijfsleider en volgens de provincie.

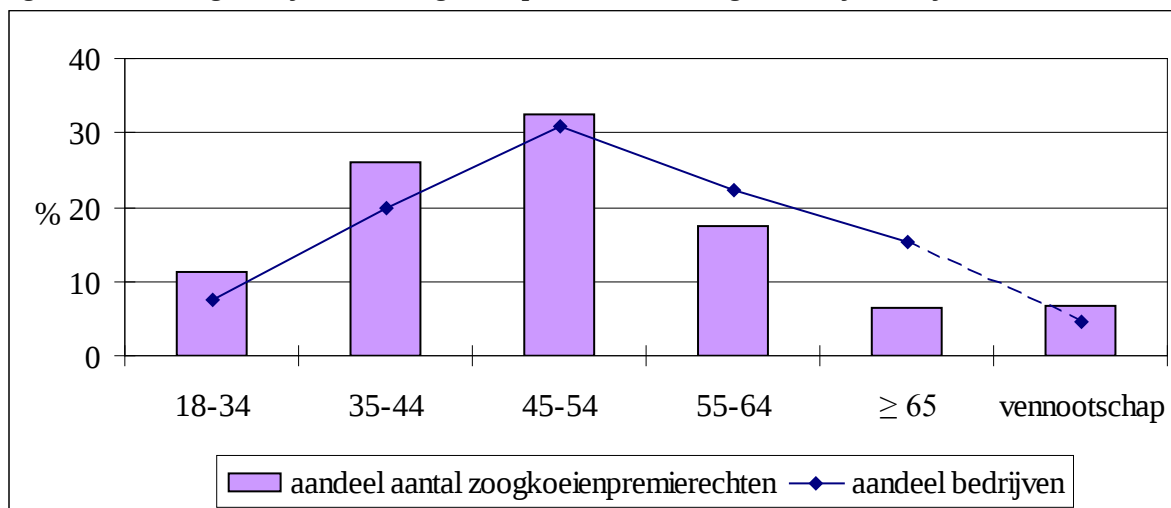
Figuur 4 toont dat in de lagere groottecategorieën het aandeel in het aantal ZK kleiner is dan het aandeel van de bedrijven: 41% van de bedrijven heeft 1 – 10 ZK, maar vertegenwoordigt daarmee slechts 11,5% van het aantal ZK. In de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: 1,5% van de bedrijven met meer dan 100 ZK vertegenwoordigt 10% van het aantal ZK.

Figuur 4. Verdeling bedrijven met zoekgoeienpremierechten volgens aantal zoekgoeienpremierechten

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 5. Verdeling bedrijven met zoekgoeienpremierechten volgens leeftijd bedrijfsleider

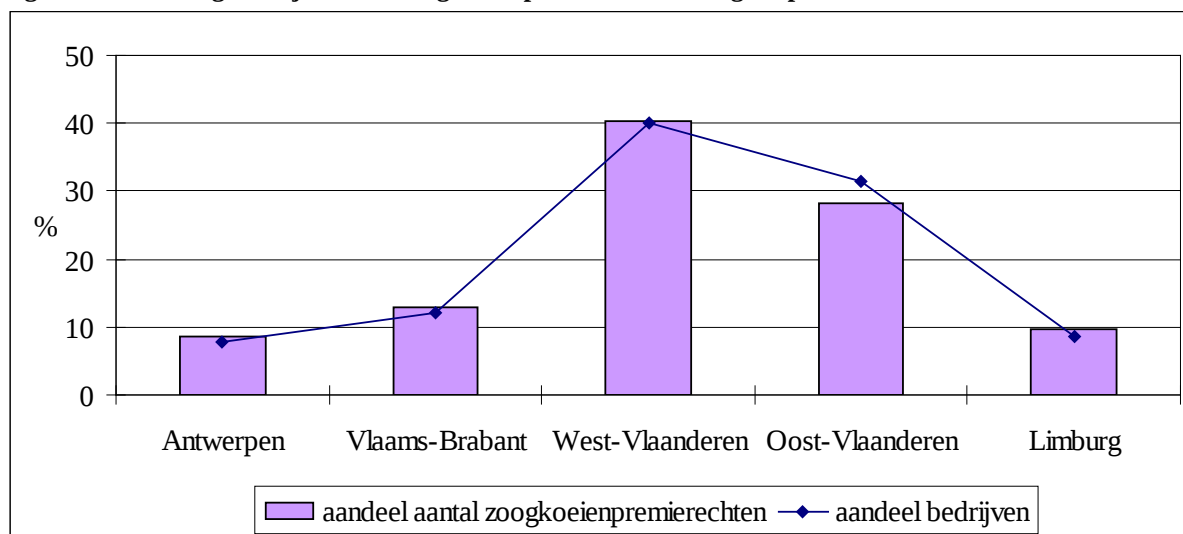
Bron: databank ALV op 31/08/2010

Oudere bedrijfsleiders hebben ten opzichte van hun aandeel bedrijven een kleiner aandeel in het aantal ZK: 15% van de bedrijfsleiders ouder dan 65 jaar vertegenwoordigt slechts 6,5% van het aantal ZK (Figuur 5). Het aantal ZK per bedrijf (8,7) is daarmee voor deze groep het laagst.

In tegenstelling daarmee hebben vennootschappen en bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar een hoger aandeel in het aantal ZK dan hun aandeel bedrijven: 7,5% van de bedrijven met een bedrijfsleider jonger dan 35 heeft 11% van het aantal ZK. Het aantal ZK per bedrijf (31,1) is daarmee het hoogst. Vennootschappen vormen met 4,5% van de bedrijven een vrij beperkte categorie. De middelste leeftijdscategorie (45 – 54 jaar) heeft het grootste aantal bedrijven (31%) en het grootste aantal ZK (32,5%).

Figuur 6 geeft aan dat West-Vlaanderen het grootste aandeel bedrijven met ZK (40%) en het grootste aandeel in het aantal ZK heeft (40,5%). Oost-Vlaanderen volgt met 31,5% van de bedrijven en 28% van het aantal ZK. Oost-Vlaanderen heeft het laagste aantal ZK per bedrijf (18,6), Limburg het hoogste (23,2).

Figuur 6. Verdeling bedrijven met zoekkoeienpremierechten volgens provincie

Bron: databank ALV op 31/08/2010

3.3. Slachtpremie kalveren en plantaardige premies

In tegenstelling tot de toeslagrechten en de zoekkoeienpremies zijn voor de slachtpremie kalveren (SK) geen individuele rechten toegekend. Iedere landbouwer die slachtkalveren produceert komt in aanmerking voor de slachtpremie. De premie wordt verleend bij het slachten of bij de uitvoer van subsidiabele dieren (= kalveren tussen één en acht maand en tot een maximum (koud karkas-)gewicht van 181,5 kg) (<http://lv.vlaanderen.be>).

Voor de campagne 2009 wordt net zoals de vorige jaren het budgettaire plafond voor de slachtpremie kalveren, dat op Europees niveau is vastgesteld, overschreden. Dit betekent dat een korting op de uitbetaalde premie wordt toegepast.

Het totaal aantal aangevraagde kalveren bepaalt in grote mate het bedrag dat per premiegerechtigd kalf kan uitbetaald worden. De slachtpremie kalveren kan maximaal 50 euro per dier bedragen. Als gevolg van de plafondoverschrijding wordt het premiebedrag per dier met 44,5% verminderd. De slachtpremie voor kalveren bedraagt voor de campagne 2009 bijgevolg 27,75 euro (50 euro x 0,555) per premiegerechtigd dier. Voor de campagne 2008 kon een bedrag van 29,75 euro per premiegerechtigd dier uitbetaald worden.

De plantaardige premies omvatten de premies voor eiwithoudende gewassen, noten, energiegewassen en zaaizaadvermeerdering. Die hebben een eerder beperkt belang. Er zijn geen rechten toegekend aan individuele landbouwers.

De premie voor energiegewassen bedraagt maximum 45 euro per ha en de premie voor eiwithoudende gewassen 55,57 euro per ha. De notenpremie is gelijk aan 200 euro per ha. De zaaizaadpremie bedraagt 28,38 euro per 100 kg lijnzaad en 14,37 euro per 100 kg speltzaad.

4. Uitbetaalde rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: gedetailleerde analyse

4.1. Uitbetaalde rechtstreekse steun uit Pijler I

Er is een verschil van 15,1 miljoen euro tussen de totale waarde van de toegekende toeslagrechten (Tabel 2) en de totale waarde van de uitbetaalde toeslagrechten (Tabel 4). Bij de uitbetaalde bedragen en aantallen is nl. rekening gehouden met diverse afhoudingen: voor 'het niet naleven van de premievoorwaarden', 'te late indiening van het dossier', 'onderaangifte', 'eventuele overschrijding van de enveloppe', 'modulatie (7 % in 2009)', en 'het niet naleven van de randvoorwaarden'. Daarnaast bezitten een aantal landbouwers meer toeslagrechten dan ze kunnen activeren door gebrek aan areaal of aan grootvee-eenheden waardoor de rechten in praktijk hoger zijn dan de werkelijk uitbetaalde bedragen (= onderbenutting TR). Meer informatie hierover is te vinden in Deuninck, 2011.

Twee soorten toeslagrechten (TR) komen voor: gewone toeslagrechten (GTR) en speciale toeslagrechten (STR) (Tabel 4). De gewone toeslagrechten (GTR) hebben een aandeel van 99% in het totale aantal en de totale waarde van de toeslagrechten (TR): 23.287 bedrijven met GTR hebben samen 474.515 GTR geactiveerd voor een totale waarde van 232,7 miljoen euro. Dit houdt een toeslag in van 9.995 euro per bedrijf, 491 euro per GTR en 20,4 GTR per bedrijf.

De speciale toeslagrechten (STR) vormen de kleinste categorie: 121 bedrijven hebben 180 STR ter waarde van bijna 0,5 miljoen euro geactiveerd. Het aantal STR per bedrijf is laag, maar de waarde per STR is met 2.573 euro zeer hoog.

Tabel 4. Uitbetaalde toeslagrechten in campagne 2009

Toeslagrechten	aantal bedrijven	aantal rechten	waarde rechten (€)	toeslag / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	aantal rechten / bedrijf
Gewone (GTR)	23.287	474.515	232.764.042	9.995	491	20,4
Speciale (STR)	121	180	463.186	3.828	2.573	1,5
Totaal TR	23.365	474.695	233.227.229	9.982	491	20,3

Bron: databank ALV op 31/08/2010

In de dierlijke sector zijn de slachtpremie kalveren (SK) en de zoogkoeienpremie (ZK) niet ontkoppeld (Tabel 5). In de campagne 2009 werd een slachtpremie kalveren (SK) uitbetaald aan 264 bedrijven, voor 225.766 slachtkalveren en voor in totaal 5,7 miljoen euro. De premie per slachtkalf bedraagt - na mogelijke afhoudingen - door het grote aantal aanvragen slechts 25 euro, een stuk lager dan het theoretisch maximum van 50 euro per slachtkalf. De totale waarde van de SK is veel lager dan de totale waarde van de TR. Het gaat hier echter om een beperkt aantal bedrijven waardoor de premie per bedrijf (21.701 euro) zeer hoog is.

Een kalvermester werkt meestal in dienst van een integrator maar vraagt wel zelf de premie aan. Een aantal integratoren beschikt eveneens zelf over stallen en ontvangt de slachtpremie. Dit kunnen zeer grote bedrijven zijn wat de hoge steun per bedrijf verklaart.

Wat de ZK betreft hebben 6.052 bedrijven samen 125.239 zoogkoeien waarvoor een premie is uitbetaald ter waarde van in totaal 29,1 miljoen euro, een premie per bedrijf van 4.811 euro, en 21 dieren per bedrijf. De premie per dier bedraagt - na mogelijke afhoudingen - 232 euro.

Tabel 5. Uitbetaalde gekoppelde dierlijke premies in campagne 2009

Dierlijke premies	aantal bedrijven	aantal dieren	waarde premie (€)	premie / bedrijf (€)	premie / dier (€)	aantal dieren / bedrijf
Slachtkalveren	264	225.766	5.729.038	21.701	25	855
Zoogkoeien	6.052	125.239	29.116.830	4.811	232	21

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Ten opzichte van 2008 is de uitbetaalde totale rechtstreekse steun in 2009 met ongeveer 0,8 miljoen euro toegenomen. Het aantal landbouwers dat rechtstreekse steun ontvangt is daarentegen afgenomen met 1,5% wat een gevolg is van de ‘normale’ structurele evolutie. De gemiddelde steun per bedrijf neemt daardoor toe van 11.243 euro in 2008 tot 11.449 euro in 2009 (+1,8%) (Tabel 1).

De toename van de rechtstreekse steun is o.a. het gevolg van de uitbreiding van de lijst met subsidiabele gewassen, de verhoging van de steun voor suikerbieten en cichorei en de omzetting van de BTR in GTR en. Het effect van voornoemde zaken is groter dan het effect van de toename van de modulatie (+2% in 2009).

De evolutie van de toeslagrechten en de gewone toeslagrechten is identiek aan die van de totale rechtstreekse steun (toename steun en daling aantal bedrijven). Hoewel de BTR in 2009 werden omgevormd naar GTR is er een daling van het aantal landbouwers met GTR (-1,5%). De totale waarde van de uitbetaalde GTR is evenwel toegenomen met 3,3%. Dit is o.a. te verklaren door de uitbreiding van de lijst met subsidiabele gewassen. Zo komen gronden met groenten, fruit en andere dan voor zetmeel bestemde aardappelen vanaf 2009 eveneens in aanmerking om toeslagrechten op te activeren. Dit leidt tot minder onderbenutting. Daarnaast werden sinds 2009 de braakleggingstoelagen (BTR) omgezet naar GTR. Ook het aantal GTR per bedrijf is hierdoor toegenomen met 0,8 per bedrijf. GTR worden met grond geactiveerd en het aantal rechten is gelijk aan het aantal hectare. Ook de verhoging van de steun voor suikerbieten en cichorei – die geldt als compensatie voor de verdere afbouw van de markt- en prijssteun – kan een invloed hebben. De steun voor suikerbieten en cichorei is sinds de introductie ervan in 2006 ontkoppeld waardoor - binnen de totale rechtstreekse steun - het de component van de toeslagrechten en meer bepaald die van de gewone toeslagrechten is die toeneemt. De laatste ophoging heeft plaatsgevonden op 1 januari 2009. Deze evoluties zijn ook merkbaar in de uitbetaalde GTR per bedrijf (toename met 4,9% tot een bedrag van 9.995 euro per bedrijf).

De speciale toeslagrechten (STR) nemen, net zoals in voorgaande campagnes, af: -16% voor het aantal bedrijven en -5,5% voor de waarde van de STR. De gemiddelde steun per bedrijf stijgt evenwel van 3.404 euro in 2008 tot 3.828 euro in 2009. Dit beeld was ook al zichtbaar bij de vergelijking tussen de campagne 2007 en 2008. De evolutie van voorgaande campagne zet zich dus, zij het ietwat verzwakt, daarmee door. STR kunnen geactiveerd worden mits aanhouden van minstens 50% van het aantal referentie grootvee-eenheden. STR kunnen eveneens geactiveerd worden met grond maar worden dan permanent omgezet naar GTR. Een deel van de STR is geactiveerd met grond waardoor die vanaf dan permanent omgezet zijn naar GTR.

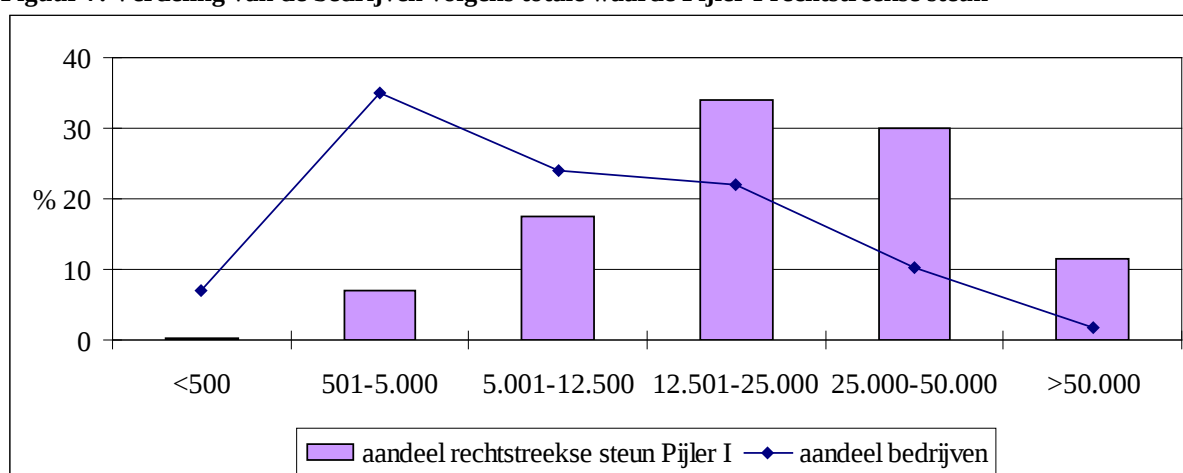
De afname van het aantal bedrijven met een zoogkoeienpremie (bijna 5%) is een gevolg van de structurele evolutie waarbij het vooral bedrijven zijn met een kleiner zoogkoeienquotum die stoppen. De steun per bedrijf stijgt van 4.639 euro in 2008 tot 4.811 euro in 2009.

Het aantal bedrijven met de slachtpremie kalveren neemt af met 2,9%, terwijl de totale slachtpremie kalveren afneemt met 2,4%. De modulatie speelt hierin ook een rol. De steun voor de overige gekoppelde plantaardige premies is met 1,5% afgenomen ten opzichte van de campagne 2008.

4.2. Verdeling volgens waarde

Figuur 7 toont het percentage bedrijven en het percentage van de rechtstreekse steun uit Pijler I die deze bedrijven ontvangen per groottecategorie steun uitgedrukt in euro. De lagere groottecategorieën ontvangen algemeen ten opzichte van het percentage bedrijven een kleiner percentage van de steun. 7% van de bedrijven met maximaal 500 euro rechtstreekse steun ontvangt amper 0,2% van de steun. In de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: een kleiner percentage bedrijven vertegenwoordigt een hoger percentage steun. 1,8% van de bedrijven met meer dan 50.000 euro rechtstreekse steun per bedrijf ontvangt 11,4% van de totale rechtstreekse steun (de gemiddelde toeslag per bedrijf is gelijk aan 71.970 euro). Het grootste aantal bedrijven (35%) bevindt zich in de categorie 501 – 5.000 euro, maar vertegenwoordigt daarmee slechts 6,9% van de totale steun. Daartegenover ontvangen in de categorie 12.501 - 25.000 euro 21,9% van de bedrijven het hoogste aandeel (33,9 %) van de totale steun.

Figuur 7. Verdeling van de bedrijven volgens totale waarde Pijler I rechtstreekse steun

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Tabel 6 toont meer in detail per steunmaatregel het percentage bedrijven en het percentage steun per groottecategorie steun (in euro). De groottecategorieën zijn oplopend genummerd van 1 tot 6. De exacte betekenis van elke groottecategorie wordt weergegeven in Tabel 7. Het grootste aantal bedrijven bevindt zich algemeen in categorie 2 of, wat de SK betreft in categorie 3. Voor de ZK is het grootste aandeel bedrijven te vinden in groottecategorie 4. Dit terwijl, met uitzondering van de STR, het grootste percentage steun in categorie 4 zit. Wat opvalt, is dat voor de STR het hoogste percentage bedrijven (38%) zich in categorie 2 bevindt, terwijl het hoogste percentage steun (62%) zich in categorie 6 bevindt. De gemiddelde toeslag per bedrijf in die laatste categorie bedraagt 17.827 euro, wat hoog is. Bij de SK bevindt zich eveneens een belangrijk percentage steun (17%) in categorie 6. De gemiddelde steun per bedrijf in die categorie is zeer hoog en bedraagt ongeveer 118.549 euro. Het gaat hier wellicht om integratoren.

Tabel 6. Percentage bedrijven (% B) en percentage steun (% S) voor de steunmaatregelen onder Pijler I volgens groottecategorie steun (in euro)

	GTR		STR		SK		ZK		Totaal	
	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S
1	7	0	11	0	17	2	0	0	7	0
2	38	9	38	5	15	6	12	13	35	7
3	25	20	21	8	34	29	28	28	24	18
4	21	36	9	9	23	32	29	29	22	34
5	8	26	8	16	7	14	23	23	10	30
6	1	8	13	62	3	17	8	8	2	11

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Tabel 7. Groottecategorieën voor Pijler I steunmaatregelen in euro per bedrijf

	GTR en Totaal	STR	SK	ZK
1	1-500	1-250	<= 5.000	<= 250
2	501-5.000	251-1.000	5001 – 12.500	251 – 2.500
3	5.001-12.500	1.001-2.500	12.501 – 25.000	2.501 – 6.250
4	12.501-25.000	2.501-5.000	25.001 – 37.500	6.251 – 12.500
5	25.001-50.000	5.001-10.000	37.501 – 50.000	12.501 – 25.000
6	> 50.000	> 10.000	> 50.000	> 25.000

Ten opzichte van de campagne 2008 is er een lichte toename van de gemiddelde steun per bedrijf en een verschuiving van de lagere naar de hogere groottecategorieën voor het totaal, de GTR, de STR en de SK. Dit is min of meer een voortzetting van de evolutie van het voorgaande jaar. Dit is vooral het gevolg van een afname van het aantal - vooral kleinere - bedrijven door de ‘normale’ structurele evolutie en, voor de GTR, een toename van de steun (als gevolg van de steun voor suikerbieten en cichorei, de omzetting van BTR in GTR en de uitbreiding van de subsidiabele gewassen).

De toename van de gemiddelde steun per bedrijf en de verschuiving naar hogere groottecategorieën is in het geval van de STR het gevolg van een sterkere afname van het aantal bedrijven dan de afname van de steun. Het aandeel bedrijven en aandeel steun neemt vooral toe in de hoogste categorie (> 10.000 euro / bedrijf). De verdeling van de bedrijven volgens het aantal STR geeft verder aan dat vooral de bedrijven met maximum 1 STR in aantal afgenomen zijn. Een aantal bedrijven (vooral diegene met minder STR en/of STR met een lagere waarde) hebben wellicht hun STR al of niet volledig met grond geactiveerd.

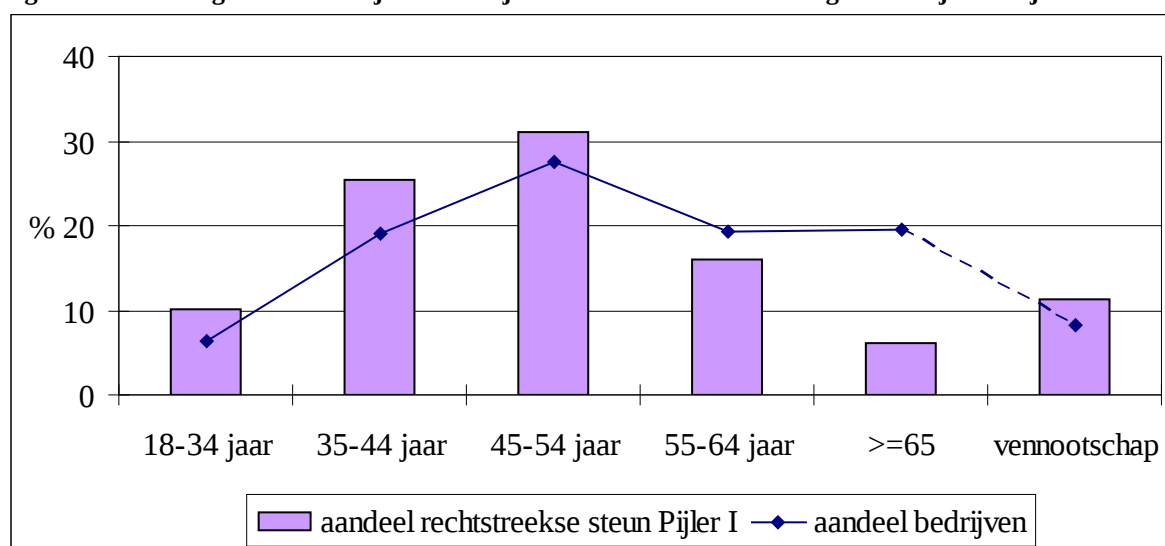
Voor de totale rechtstreekse steun uit Pijler I is de situatie gelijk aan de situatie van campagne 2008.

4.3. Verdeling volgens leeftijd van de bedrijfsleider

Figuur 8 geeft het percentage bedrijven en het percentage van de totale rechtstreekse steun die ze vertegenwoordigen per leeftijdscategorie. Oudere bedrijfsleiders en dan vooral die van 65 jaar of ouder ontvangen ten opzichte van het aandeel bedrijven een kleiner percentage van de steun. De landbouwers van 65 jaar of ouder zijn met 20% van het totaal te beschouwen als aanzienlijke groep. Toch vertegenwoordigen ze maar 6% van de totale rechtstreekse steun. De gemiddelde rechtstreekse steun per bedrijf is daardoor het laagst (3.627 euro). Het betreft hier wellicht vaak uitbollende, meestal kleinere, boeren. Dit terwijl vennootschappen en landbouwers in de jongere leeftijdscategorieën (< 35 jaar en 35-44 jaar) ten opzichte van het percentage bedrijven een groter aandeel van de steun vertegenwoordigen.

De vennootschappen vertegenwoordigen 7% van het totaal aantal bedrijven dat rechtstreekse steun ontvangt en de groep bedrijven met een bedrijfsleider jonger dan 35 jaar vertegenwoordigen 6%. Ze ontvangen respectievelijk 11% en 10% van de totale rechtstreekse steun. De gemiddelde rechtstreekse steun per bedrijf is het hoogst voor bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar (18.726 euro). Het grootste aandeel bedrijven en het grootste aandeel steun bevindt zich in de middelste leeftijdscategorie (45-54 jaar): 28% van de bedrijfsleiders van 45-54 jaar ontvangt 31% van de totale rechtstreekse steun.

Figuur 8. Verdeling van de bedrijven met Pijler I rechtstreekse steun volgens leeftijd bedrijfsleider

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Tabel 8 geeft, aanvullend, per steunmaatregel het percentage bedrijven en het percentage steun volgens leeftijd van de bedrijfsleider. Algemeen situeert het grootste aandeel bedrijven en het grootste aandeel steun zich in de middelste leeftijdscategorieën. Dit is niet zo voor de STR en de SK waar de vennootschappen (met respectievelijk slechts 13% en 26% van de bedrijven) het grootste aandeel van de steun ontvangen (respectievelijk 43% en 37%).

De vennootschappen en de jonge landbouwers (< 35 jaar) tellen algemeen een klein of het kleinste aantal bedrijfsleiders. Wat de vennootschappen betreft is het aandeel bedrijven vooral laag in geval van de zoekkoeienpremies (ZK) en wat de jonge landbouwers betreft vooral voor de speciale toeslagrechten (STR). Daarentegen hebben vennootschappen een groot aandeel in de slachtpremie kalveren, zowel naar aandeel bedrijven als naar aandeel steun toe, en een zeer hoog aandeel maar dan enkel qua steun in de STR.

De oudste bedrijfsleiders (> 65 jaar) vertegenwoordigen algemeen qua bedrijven een behoorlijk percentage, maar qua steun vaak een klein percentage. De oudste bedrijfsleiders (> 65 jaar) zijn vooral ondervertegenwoordigd wat de slachtpremie kalveren (SK) betreft.

Tabel 8. Percentage bedrijven (% B) en percentage steun (% S) voor de steunmaatregelen onder Pijler I volgens leeftijd van de bedrijfsleider

	GTR		STR		SK		ZK		Totaal	
	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S
< 35 jaar	6	10	1	1	5	5	7	11	6	10
35 – 44 jaar	19	26	18	19	21	19	20	26	19	25
45-54 jaar	28	31	32	21	31	28	31	33	28	31
55 – 64 jaar	19	16	18	11	16	11	22	17	19	16
>= 65 jaar	20	6	16	5	0	0	15	7	20	6
Vennootschap	8	11	13	43	26	37	4	7	8	11

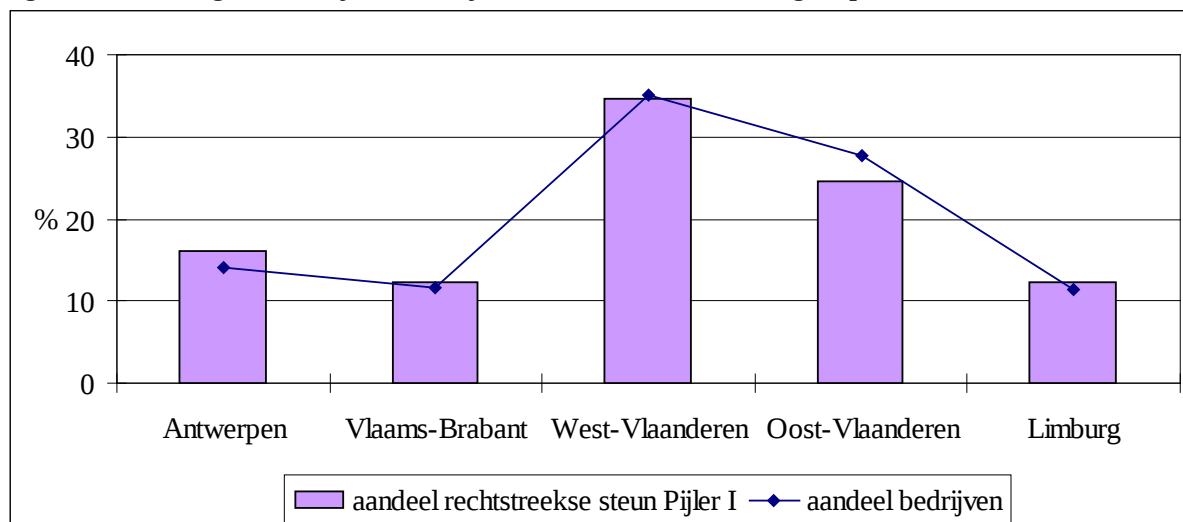
Bron: databank ALV op 31/08/2010

Ten opzichte van de campagne 2008 is er algemeen een lichte daling van het aandeel bedrijven en het aandeel steun in de jongere leeftijdscategorieën (< 35 jaar en 34-44 jaar). Het aandeel van de vennootschappen en bedrijfsleiders ouder dan 65 jaar neemt licht toe. De toename van het aandeel vennootschappen is vooral uitgesproken bij de SK (aandeel bedrijven +3% en aandeel steun +2%). Deze toename gaat vooral ten koste van de jongste groep bedrijfsleiders. Bij de STR is tevens een sterke daling van het aantal bedrijven (-6%) voor de oudste bedrijfsleiders (>= 65 jaar) waar te nemen. Hun aandeel steun neemt minder sterk af (-2%). Het gaat hier vooral om oudere en kleinere bedrijven (minder STR en STR met een kleinere waarde). Daarnaast is er vooral naar steun en aantal bedrijven op het vlak van STR een daling met -3% in de jongste leeftijdscategorie (<35 jaar).

4.4. Verdeling volgens provincie

Figuur 9 toont het percentage van de bedrijven en het percentage van de steun die ze ontvangen per provincie. West-Vlaanderen en, in iets mindere mate, Oost-Vlaanderen hebben het grootste aandeel. West-Vlaanderen vertegenwoordigt 35% van de bedrijven en 35% van de totale rechtstreekse steun. Oost-Vlaanderen vertegenwoordigt 28% van de bedrijven en 25% van de rechtstreekse steun. De overige provincies volgen op afstand en zijn aan elkaar gewaagd: ze vertegenwoordigen 11% - 14% van de bedrijven en 12% - 16% van de totale rechtstreekse steun. Het verschil tussen het percentage bedrijven per provincie en het percentage steun is niet zeer uitgesproken. Antwerpen heeft een iets hoger percentage van de steun dan het percentage bedrijven (verschil van 2%). De gemiddelde steun per bedrijf is er met 12.997 euro per bedrijf dan ook het grootst. Oost-Vlaanderen heeft een iets lager percentage van de steun dan het percentage van de bedrijven: de totale rechtstreekse steun per bedrijf is daardoor met 10.169 euro per bedrijf het kleinst.

Figuur 9. Verdeling van bedrijven met Pijler I rechtstreekse steun volgens provincie

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Tabel 9 toont het percentage bedrijven en het percentage steun volgens provincie per steunmaatregel. Het grootste aantal bedrijven en de meeste steun gaat - net zoals dat voor het totaal van de rechtstreekse steun het geval was - naar West-Vlaanderen gevolgd door Oost-Vlaanderen wat de GTR, de STR, en de ZK betreft. Antwerpen heeft een zeer groot overwicht in geval van de SK: 69% van de bedrijven ontvangt 75% van de steun. Dit is het gevolg van de sterke concentratie van de kalverhouderij in het noorden en oosten van de provincie. Antwerpen heeft eveneens een belangrijk aandeel in de STR (23% van de bedrijven en 28% van de steun). Antwerpen heeft vooral in geval van de SK, een hoger percentage van de steun dan het percentage bedrijven. Oost-Vlaanderen heeft met 32% het grootste aandeel steun in de STR. Het percentage steun uit STR is, voor deze provincie uitzonderlijk, hoger dan het percentage bedrijven.

Tabel 9. Percentage bedrijven (% B) en percentage steun (% S) voor de steunmaatregelen onder Pijler I volgens provincie

	GTR		STR		SK		ZK		Totaal	
	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S
Antwerpen	14	15	23	28	69	75	8	9	14	16
Vlaams-Brabant	12	12	8	3	6	7	12	13	12	12
West-Vlaanderen	35	35	37	28	9	7	40	40	35	35
Oost-Vlaanderen	28	25	26	32	4	1	31	28	28	25
Limburg	11	13	6	8	11	9	9	10	11	12

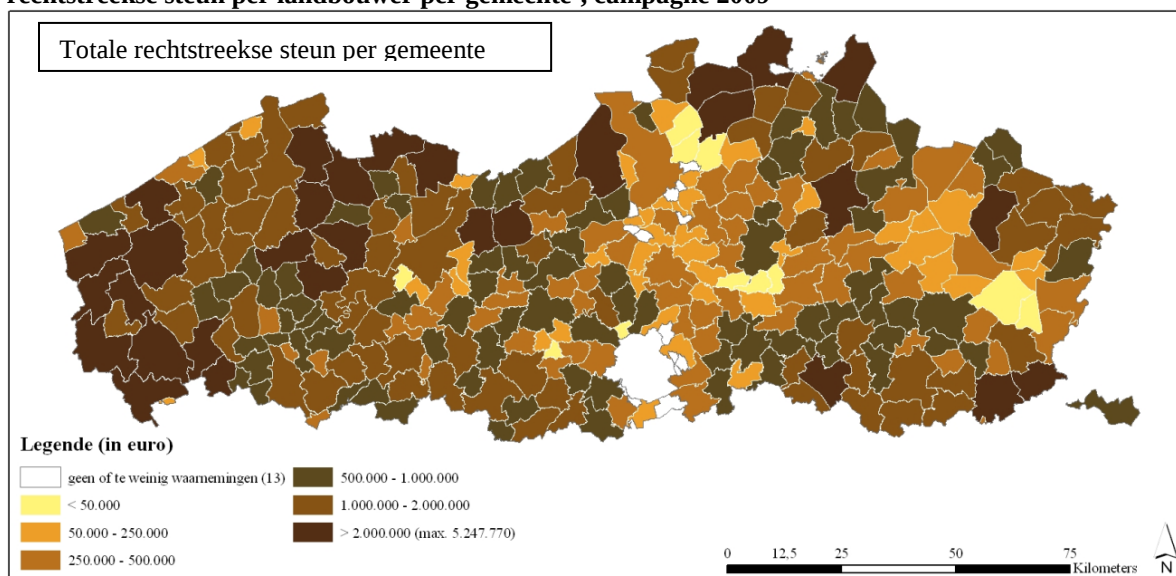
Bron: databank ALV op 31/08/2010

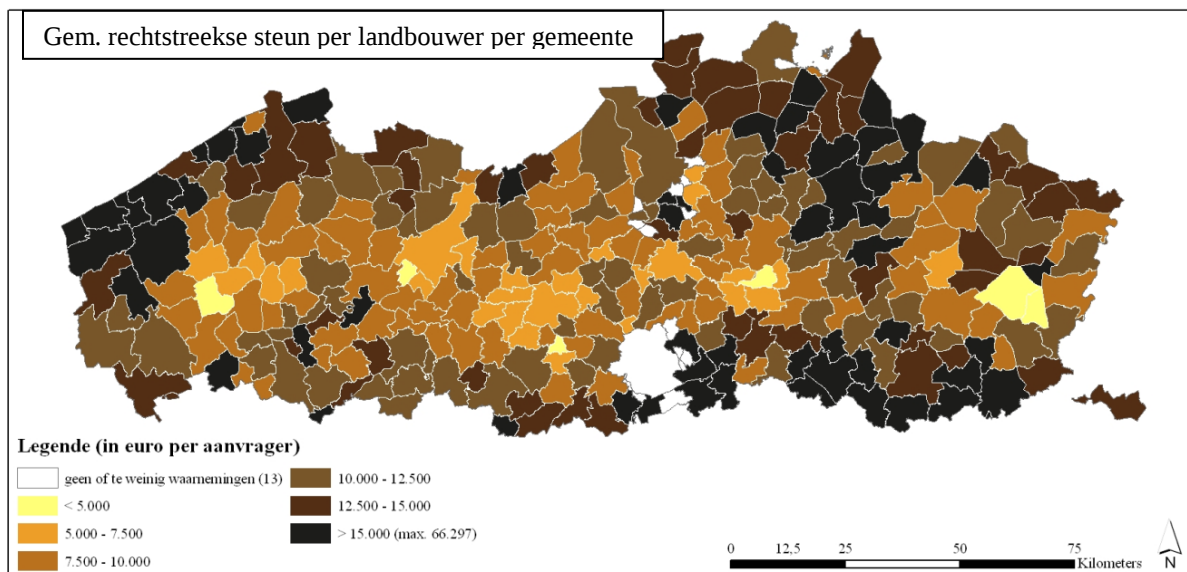
4.5. Ruimtelijke voorstelling

Figuur 10 toont de totale rechtstreekse steun per gemeente en de gemiddelde rechtstreekse steun per landbouwer per gemeente in Vlaanderen. De analyse is gebaseerd op de postcode van het correspondentieadres met het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV) en niet op het adres van de beheerdienst zoals bij de verdeling volgens provincie hiervoor. Het kan dus zijn dat een aantal gronden waarvoor steun uitbetaald is in een andere gemeente of zelfs provincie) liggen dan de gemeente waar de exploitatie gevestigd is.

De meeste gemeenten in West- Vlaanderen (vooral het zuidwesten en het noordoosten) en een groot deel van de gemeenten in het noorden en oosten van Oost-Vlaanderen bevinden zich in de hoge categorieën totale rechtstreekse steun (1.000.000 – 2.000.000 euro en > 2.000.000 euro) (Figuur 10). Dit geldt eveneens voor een aantal gemeenten in het noorden en noordoosten van Antwerpen en het zuiden en noordoosten van Limburg. Vooral in Antwerpen en in Vlaams-Brabant en in Limburg bevinden zich een aanzienlijk aantal gemeenten in de laagste categorieën totale rechtstreekse steun (< 50.000 euro en 50.000 – 250.000 euro). Dit contrasteert met het kaartje dat de gemiddelde rechtstreekse steun per bedrijf per gemeente weergeeft. Hier bevinden de meeste gemeenten in Oost-Vlaanderen en het midden en zuidoosten van West-Vlaanderen zich in de lagere en middencategorieën liggen (< 12.500 euro). Dit terwijl een heel aantal gemeenten in het noorden en oosten van Antwerpen, en een aantal gemeenten in het zuiden van Vlaams-Brabant en Limburg (langs de taalgrens) in de middelste en hogere categorieën liggen (> 12.500 euro). Merk op dat het bij de gemeenten tussen Brussel en Leuven om een beperkt aantal waarnemingen gaat, wat eveneens blijkt uit het feit dat de totale rechtstreekse steun per gemeente laag is.

Figuur 10. Ruimtelijke voorstelling van de ‘totale rechtstreekse steun per gemeente’ en de ‘gemiddelde rechtstreekse steun per landbouwer per gemeente’, campagne 2009

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Dit alles impliceert dat de meeste landbouwers die steun ontvangen in West- en Oost-Vlaanderen liggen maar dat de bedrijven in Antwerpen en Limburg gemiddeld meer steun ontvangen per bedrijf. Deze resultaten komen overeen met de verdeling per provincie (zie Figuur 9). Een verklaring kan zijn dat in Oost- en West-Vlaanderen meer kleine bedrijven voorkomen of dat er meer gemengde bedrijven zijn waarbij een bedrijfstak zoals akkerbouw of melk- en vleesrundvee (historisch of recent veel rechtstreekse steun) gecombineerd wordt met varkenshouderij of tuinbouw (historisch gezien weinig of geen rechtstreekse steun). De regio's met de hoogste gemiddelde steun per bedrijf komen namelijk min of meer overeen met de traditionele akkerbouwgebieden, en gebieden met een belangrijke activiteit melk- en vleesvee. Daarentegen is de gemiddelde steun per landbouwer algemeen lager in gebieden met een belangrijke activiteit in de tuinbouw en varkenshouderij.

De verdeling van de totale rechtstreekse steun per gemeente en de gemiddelde rechtstreekse steun per landbouwer per gemeente wordt, door hun groot overwicht in de totale rechtstreekse steun, vooral bepaald door de gewone toeslagrechten. Tevens is er toch nog een impact van de zoekkoeienpremie en, in mindere mate, de slachtpremie kalveren. Die laatste is kleiner vanwege zijn aandeel in de totale steun als wel vanwege de zeer sterke concentratie in een aantal gemeenten in Antwerpen en de hoge premie per bedrijf.

5. Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien

5.1. Bedrijfstoeslag: twee soorten toeslagrechten

5.1.1. Overdracht tussen landbouwers

In 2009 hebben 1.977 bedrijven 26.067 toeslagrechten (TR) ter waarde van bijna 12,8 miljoen euro overgelaten (Tabel 10), bijna 0,4 miljoen euro meer dan in 2008. Het aantal overgelaten GTR speelt hier een belangrijke rol in (de waarde van de overgelaten GTR in 2009 is 0,4 miljoen euro hoger dan in 2008). Dit houdt 8,3% in van het totaal aantal bedrijven met TR, 5,4% van het totaal aantal TR en 5,1% van de waarde van de TR (Tabel 10). De overgrote meerderheid (99,4%) zijn gewone toeslagrechten (GTR): 1.965 bedrijven hebben 26.052 GTR overgedragen ter waarde van 12,7 miljoen euro. Het aantal GTR per bedrijf is met 13,3 een stuk lager dan in Tabel 2 en de waarde per GTR is met 489 euro iets lager. Hierdoor ligt de waarde van de overgedragen GTR per bedrijf lager: 6.488 euro per bedrijf tegenover 10.409 euro aan GTR per bedrijf in Tabel 2. Vooral bedrijven met weinig GTR dragen de GTR over of een aantal bedrijven draagt slechts een deel van hun GTR over. 9,4% van de bedrijven met STR hebben in totaal 7,6% van het aantal STR en 4,3% van de waarde van de STR overgedragen. Dit is een toename in vergelijking met 2008. Het gaat vooral om rechten met een lage waarde: 1.490 euro per STR t.o.v. 2.628 euro per STR in Tabel 2.

Tabel 10. Overgedragen toeslagrechten in campagne 2009 (standpunt overlater)

	aantal bedrijven	aantal rechten	waarde rechten (€)	waarde / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	aantal rechten / bedrijf
GTR	1.965	26.052	12.748.301	6.488	489	13,3
STR	12	14	21.272	1.773	1.490	1,2
TR	1.977	26.067	12.769.573	6.459	490	13,2

Bron: databank ALV op 31/08/2010

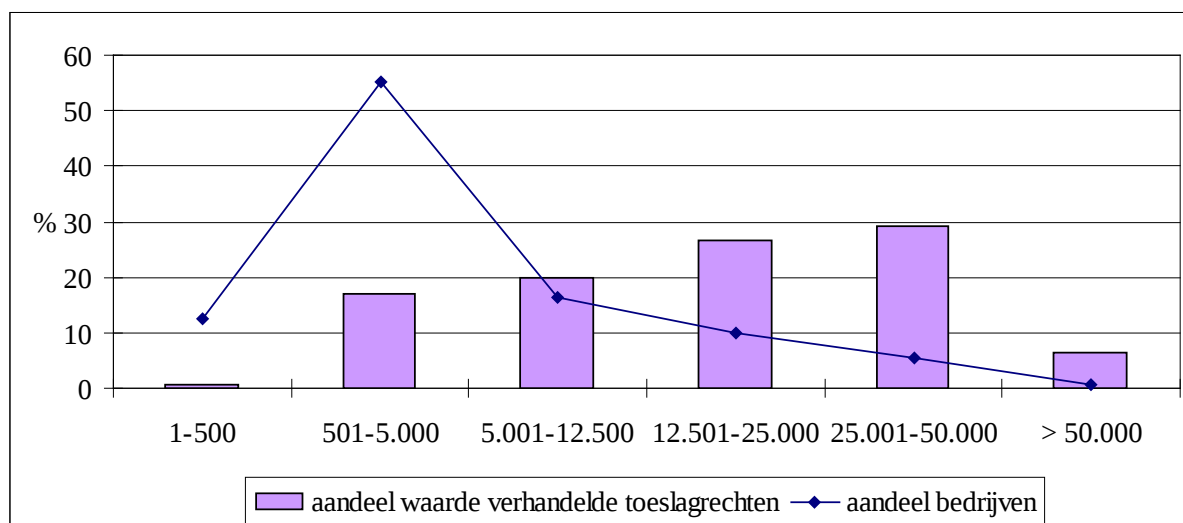
Toeslagrechten kunnen met of zonder grond verkocht worden. Voorwaarde voor verkoop zonder grond is dat minstens 80% van de TR gedurende minstens één kalenderjaar geactiveerd zijn. Zijn er geen 80% geactiveerd, dan kunnen de TR nog verkocht worden indien het niet-geactiveerde deel eerst vrijwillig aan de nationale reserve afgestaan wordt. TR kunnen ook verhuurd worden op voorwaarde dat de overeenkomstige hectaren mee verhuurd worden. Dit zou grondeigenaars die ook TR bezitten, kunnen aanzetten tot het verpachten van hun grond en hun TR op het moment dat ze zelf niet meer willen boeren. Het merendeel van de TR (93% van het totaal) wordt definitief overgedragen zonder grond: 1.840 bedrijven en 25.321 toeslagrechten ter waarde van 12,5 miljoen euro (Tabel 11). Het aantal en de waarde van de rechten in de overige categorieën, ‘tijdelijke overdracht met grond’ en vooral ‘overdracht aan reserve’, is klein. ‘Definitieve overdracht met grond’ is in 2009 niet voorgekomen. Dit was ook in 2008 al de kleinste categorie.

Tabel 11. Type overdracht toeslagrechten in 2009 (standpunt overlater)

	Aantal bedrijven	Aantal rechten	Waarde rechten
Definitieve overdracht zonder grond	1.840	25.321	12.505.148
Definitieve overdracht met grond	-	-	-
Tijdelijke overdracht met grond	130	738	263.460
Overdracht aan reserve	7	8	964
Totaal	1.997	26.067	12.769.573

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 11 toont het aandeel van de bedrijven die TR verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde TR volgens groottecategorie (= waarde verhandelde TR) vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is nagenoeg identiek. Het percentage bedrijven in de lagere groottecategorieën is hoger dan het percentage van de waarde van de TR. Voor de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde. 55,2% van de bedrijven zit in de categorie 501 – 5.000 euro aan overgedragen TR maar vertegenwoordigt daarmee slechts 17,2% van de waarde van de overgedragen TR. Het aandeel van de waarde is met 29,5% het hoogst in de categorie 25.001 – 50.000 euro (het aandeel van de bedrijven bedraagt daar slechts 5,6%). Ten opzichte van de totale TR (Figuur 1) bevindt zich een groter aandeel bedrijven en steun in de lagere groottecategorieën. Dit geeft eveneens aan dat of bedrijven met weinig TR deze overdragen, of dat een aantal bedrijven maar een deel van de TR overlaten.

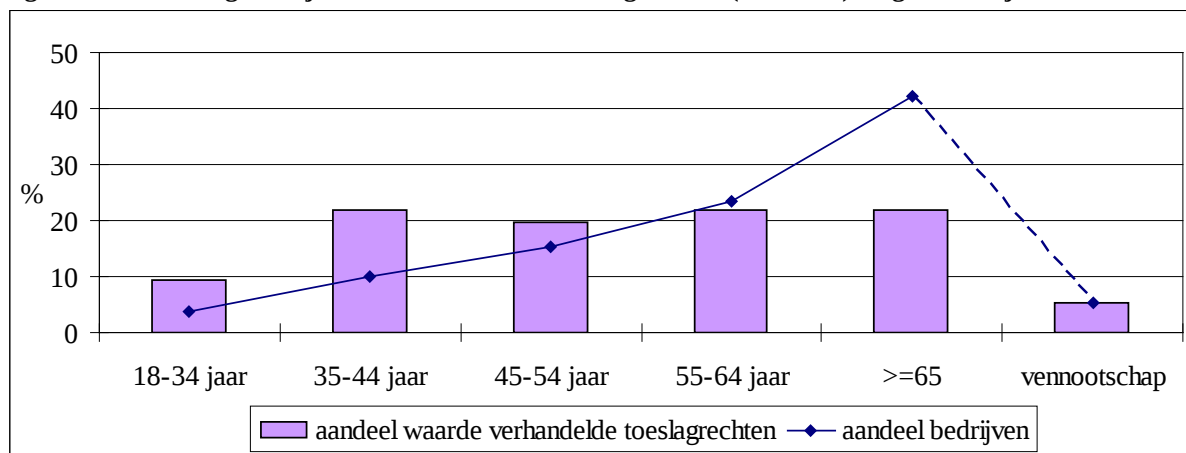
Figuur 11. Verdeling bedrijven volgens de waarde van de verhandelde toeslagrechten (overlater)

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 12 en Figuur 13 tonen de verdeling van de bedrijven volgens leeftijd van de bedrijfsleider en dit vanuit het standpunt van de overlater en het standpunt van de overnemer. Er is een duidelijk verschil in het leeftijdsprofiel: bedrijven die toeslagrechten overlaten hebben vooral een oudere bedrijfsleider, van bedrijven die toeslagrechten overnemen zijn de bedrijfsleiders jonger. Het merendeel van de bedrijfsleiders die toeslagrechten overlaat, is 65 jaar of ouder (42,2%). De waarde van de toeslagrechten die deze categorie vertegenwoordigt, bedraagt echter slechts 22%. De gemiddelde waarde per bedrijf is met 3.405 euro daarmee het laagst.

In de jongere leeftijdscategorieën is het aandeel van het aantal bedrijven dat TR overlaat kleiner dan het aandeel van de waarde van de overgedragen TR: 3,8% - een beperkt aantal - van de bedrijven in de categorie jonger dan 35 jaar vertegenwoordigt 9,5% van de waarde van de TR. 5,3% van de bedrijven is een vennootschap.

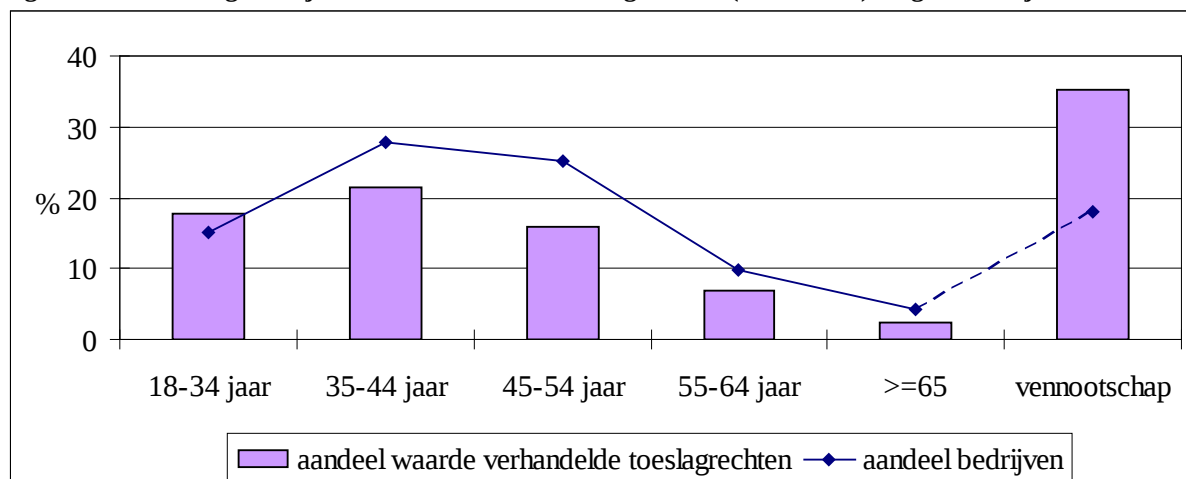
Figuur 12. Verdeling bedrijven met verhandelde toeslagrechten (overlater) volgens leeftijd

Bron: databank ALV op 31/08/2010

De meeste bedrijven die TR overnemen, hebben een jongere bedrijfsleider: het grootste aantal (27,7%) is tussen 35 en 44 jaar, 25,1% is tussen 45 en 54 jaar en 15% is jonger dan 35 jaar. In de oudere leeftijdscategorieën is het aandeel van de waarde van de TR kleiner dan het aandeel van het aantal bedrijven: 9,9% van de bedrijfsleiders is tussen 55 en 64 jaar en slechts 4,4% van de bedrijfsleiders is 65 jaar of ouder. Zij vertegenwoordigen respectievelijk 7% en 2,4% van de waarde van de overgenomen TR. Het aandeel van de vennootschappen is het hoogste: 17,9% van de bedrijven en maar liefst 35,2% van de waarde. De gemiddelde waarde per bedrijf bedraagt 12.599 euro en is het hoogst van alle categorieën (Figuur 13).

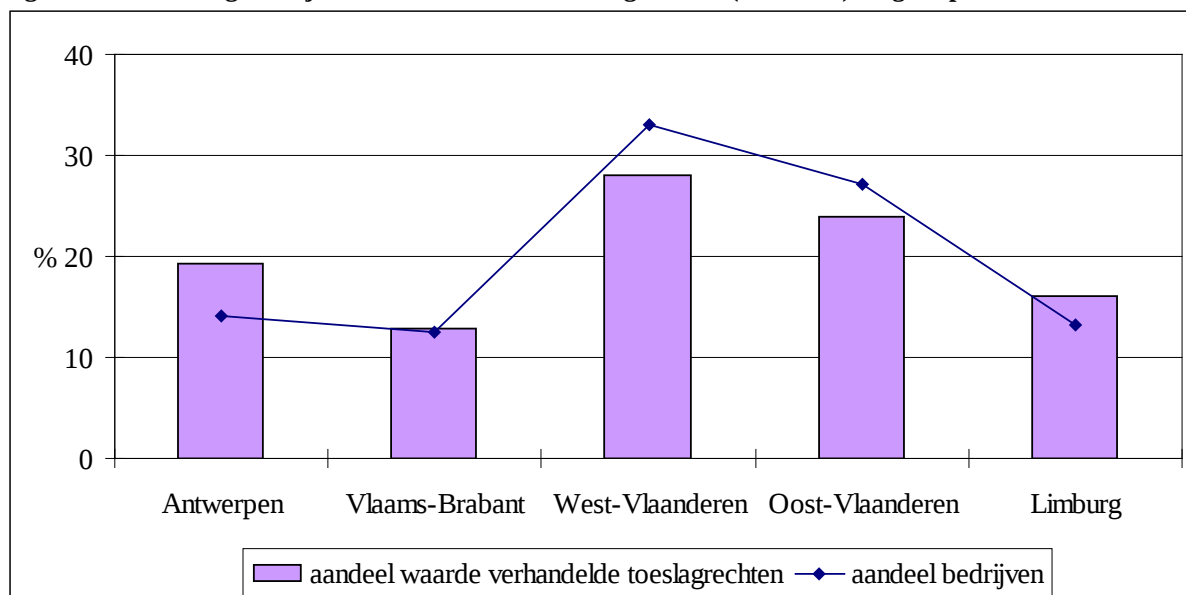
Figuur 13. Verdeling bedrijven met verhandelde toeslagrechten (overnemer) volgens leeftijd

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 14 toont het aandeel van de bedrijven die TR verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde TR volgens provincie vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is gelijkaardig. West-Vlaanderen heeft het grootste aandeel bedrijven (33%) en het grootste aandeel van de waarde van de TR (28%). Op de tweede plaats komt Oost-Vlaanderen met 27,2% van de bedrijven en 23,9% van de waarde van de verhandelde TR. Net zoals in Figuur 3 en zelfs nog meer uitgesproken is in Antwerpen het percentage van de waarde van de TR (19,2%) hoger dan het percentage van de bedrijven (14%). De gemiddelde waarde van de overgedragen TR per bedrijf is met 8.991 euro daarmee het hoogst, en dit is uitsluitend een gevolg van een hoger aantal overgedragen TR per bedrijf (16,5 TR per bedrijf). Deze situatie is tevens zichtbaar in Limburg. Vooral in West-Vlaanderen is het percentage bedrijven hoger dan het percentage van de waarde van de TR. De gemiddelde waarde van de overgedragen TR per bedrijf (5.569 euro) en het aantal overgedragen TR per bedrijf (11,3) is daarmee in West-Vlaanderen het laagst.

Figuur 14. Verdeling bedrijven met verhandelde toeslagrechten (overlater) volgens provincie

Bron: databank ALV op 31/08/2010

5.1.2. Overdracht naar de nationale reserve

Voor campagne 2009 geldt nog dat indien toeslagrechten drie opeenvolgende jaren niet geactiveerd zijn, ze automatisch vervallen aan de nationale reserve. Vanaf campagne 2010 vervallen TR nadat ze twee opeenvolgende jaren niet werden geactiveerd.

Tabel 12 geeft weer dat 252 bedrijven 553 toeslagrechten (TR) ter waarde van 176.125 euro (verplicht) hebben afgestaan aan de nationale reserve (NR). Ten opzichte van 2008 ligt de totale waarde bijna 40% lager en het aantal bedrijven 61,5% lager. Het aantal en de waarde daalt van jaar op jaar. Het aantal rechten per bedrijf is laag, maar de waarde per recht is vrij hoog. Dit beeld zagen we ook in 2008. Het bedrag per bedrijf is, net als in 2008, met 699 euro per bedrijf laag. In de meeste gevallen (59,5% van de bedrijven) gaat het om minder dan 500 euro per bedrijf en voor slechts 1% van de bedrijven is het meer dan 5.000 euro per bedrijf. Er zijn geen STR aan de nationale reserve afgestaan.

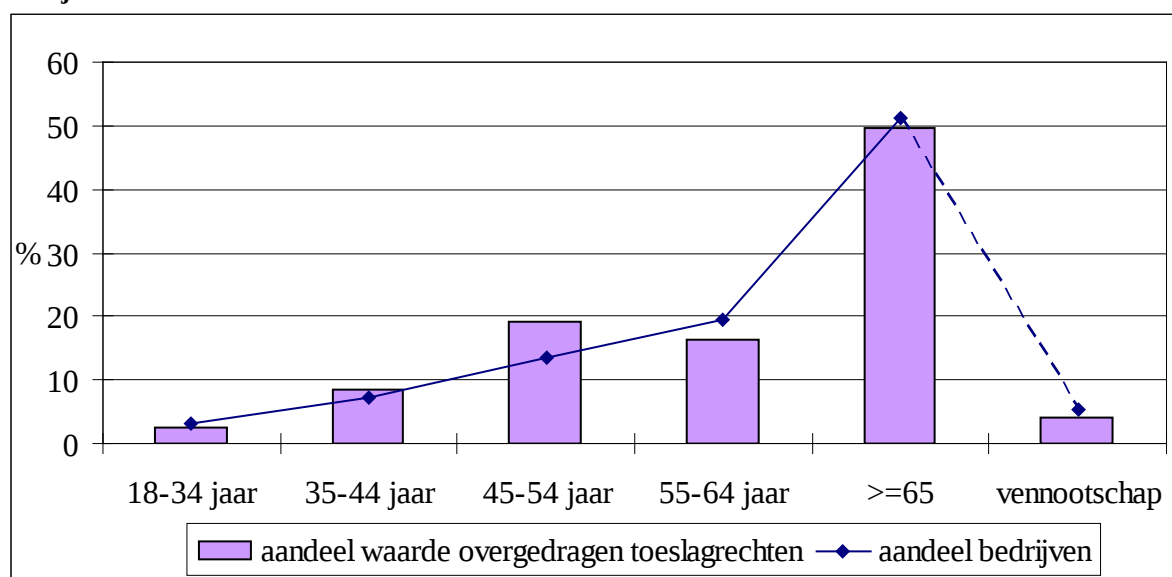
Tabel 12. Overdracht toeslagrechten naar nationale reserve in 2009

	aantal bedrijven	aantal rechten	waarde rechten (€)	waarde / bedrijf (€)	waarde / recht (€)	aantal rechten / bedrijf
GTR	252	553	176.125	699	319	2,2
STR	-	-	-	-	-	-
TR	252	553	176.125	699	319	2,2

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 15 toont de verdeling van bedrijven die toeslagrechten afgestaan hebben aan de nationale reserve volgens de leeftijd van de bedrijfsleider. Vooral oudere bedrijfsleiders verloren toeslagrechten aan de nationale reserve. De meeste bedrijven (51,2%) hebben een bedrijfsleider van 65 jaar of ouder. Hun aandeel in de waarde van de TR bedraagt 49,5%. Slechts 3,5% van de bedrijfsleiders is jonger dan 35 jaar en 5,5% is een vennootschap. Hun aandeel in de waarde is eveneens lager dan hun aandeel in de bedrijven (respectievelijk 2,5% en 4%). Het gemiddelde bedrag per bedrijf is met, respectievelijk, 545,5 euro en 529 euro daarmee het laagst.

Figuur 15. Verdeling bedrijven met overdracht toeslagrechten naar de nationale reserve volgens leeftijd bedrijfsleider

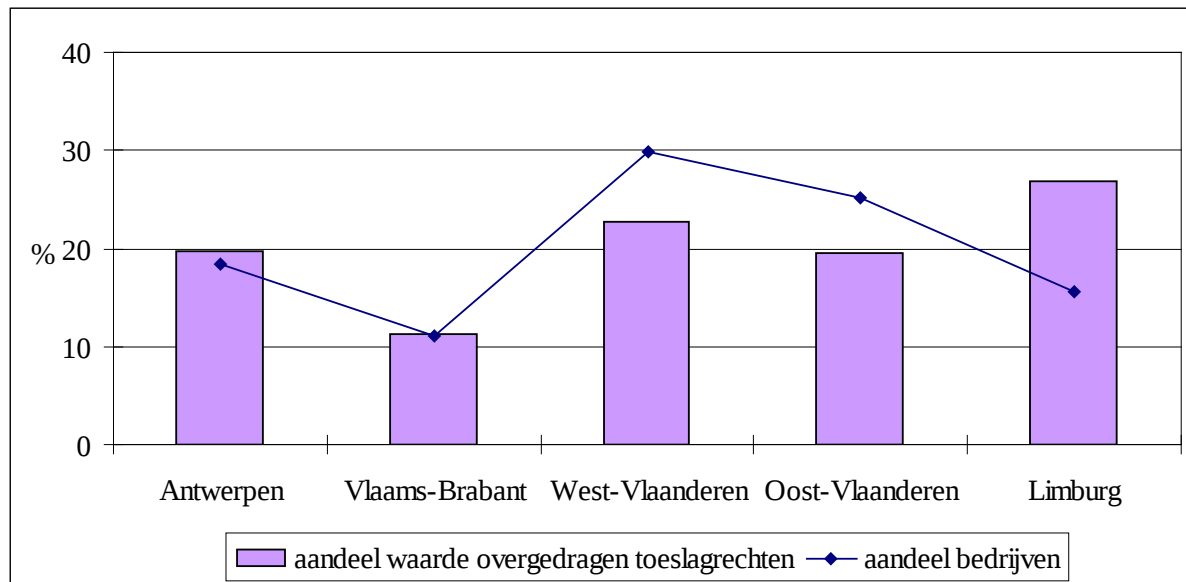

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 16 toont de verdeling van de bedrijven die TR afgestaan hebben aan de NR volgens provincie. West-Vlaanderen heeft het grootste aantal bedrijven (29,9%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (25,1%). Wat de waarde van de TR betreft kent Limburg met 26,9% de hoogste waarde, gevolgd door West-Vlaanderen (22,8%). In 2008 kende Limburg nog het minste bedrijven die toeslagrechten afstonden aan de NR, terwijl ze qua waarde op de vierde stek stonden. Het verschil tussen het aandeel van de bedrijven en het aandeel van de waarde van de TR is meer uitgesproken dan in Figuur 3. Vooral in Limburg is het percentage bedrijven een stuk lager dan het percentage van de waarde zodat de gemiddelde waarde van de TR afgestaan aan de NR per bedrijf met 1.212 euro het hoogste is van alle provincies. Verder is er ten opzichte van Figuur 3 een oververtegenwoordiging van Limburg wat betreft de waarde van de TR afgestaan aan de NR. Dit was ook in 2008 het geval.

In 2008 was deze oververtegenwoordiging wat betreft de waarde ook zichtbaar in Vlaams-Brabant. Dit is 2009 evenwel niet meer het geval. Het percentage van de bedrijven komt precies overeen met de waarde van de TR afgestaan aan de NR.

Figuur 16. Verdeling bedrijven met overdracht toeslagrechten naar de nationale reserve volgens provincie

Bron: databank ALV op 31/08/2010

5.2. Premierechten voor zoogkoeien

Tabel 13 toont het aantal overgedragen zoogkoeienpremierechten (ZK) voor 2009 en dit voor de overlater (LT), de overnemer (NM) en de interactie met de Vlaamse reserve (VR). In totaal hebben 668 bedrijven 9.364 rechten overgelaten (hetzij aan andere landbouwers hetzij aan de reserve), en zijn er 745 bedrijven die 9.315 rechten overgenomen hebben (hetzij van landbouwers hetzij van de reserve). In totaal zijn 824 rechten van de reserve naar landbouwers gegaan en zijn 873 rechten van landbouwers naar de reserve gegaan. Dit betekent dat er netto een instroom naar de Vlaamse reserve was. Dit verklaart het verschil tussen het aantal overgedragen en het aantal overgenomen rechten.

De overdracht van ZK kan op verschillende manieren gebeuren. De code DH staat voor de toekenning van rechten uit de Vlaamse reserve. In totaal zijn 420 rechten toegekend aan 120 bedrijven. Dit houdt in dat er gemiddeld 3,5 ZK per landbouwer toegekend is. In alle gevallen worden tussen de één en de vijf rechten toegekend. De rechten worden vooral toegekend aan bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar (63% van het aantal).

Tabel 13. Verhandeling van zoogkoeienpremierechten in 2009

	Overlater (LT)		Overnemer (NM)		Vlaamse reserve (VR)	
	aantal bedrijven	aantal rechten	aantal bedrijven	aantal rechten	aantal rechten van	aantal rechten naar
DT	482	7.441	522	7.391	-	51
DT1	482	7.441	216	2.919	-	-
DT2	-	-	306	4.471	-	51
DR	54	1.101	53	1.101	-	-
DH	-	-	120	420	420	-
DX	132	822	-	-	-	822
DY	-	-	50	404	404	-
Totaal	668	9.364	745	9.315	824	873

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Legende bij Tabel 13:

- DH: toekenning uit Vlaamse reserve
- DX: verlies rechten wegens niet-gebruik
- DY: annulatie verlies na bezwaar
- DT1 en DR: overdracht via een volledige bedrijfsovername
- DT2: overdracht tussen landbouwers

Indien ZK niet gebruikt worden verliest de landbouwer zijn rechten (code DX in Tabel 13). Die gaan naar de Vlaamse reserve. Ingeval bezwaar aangetekend wordt en dit bezwaar aanvaard wordt, wordt het verlies van de rechten geannuleerd (code DY in Tabel 13). De ZK gaan dan van de reserve terug naar de landbouwer in kwestie. In 2009 hebben 132 bedrijven 822 ZK verplicht afgestaan aan de reserve en is voor 50 bedrijven het verlies van 404 ZK geannuleerd na bezwaar. De gecombineerde analyse betreffende het verlies van rechten wegens niet-gebruik en annulatie van dat verlies (DX - DY) toont aan dat het vooral om een beperkt aantal rechten per bedrijf (5 ZK per bedrijf) gaat. In 72% van de gevallen gaat het om maximaal 5 ZK per bedrijf. De bedrijfsleiders die uiteindelijk hun rechten verliezen zijn oudere bedrijfsleiders (27% van de bedrijfsleiders is 65 jaar of ouder), maar ook bedrijfsleiders tussen de 45 en 54 jaar (27%). De jongeren (jonger dan 35 jaar) maken 11% uit. In slechts 1% van de bedrijven gaat het om vennootschappen.

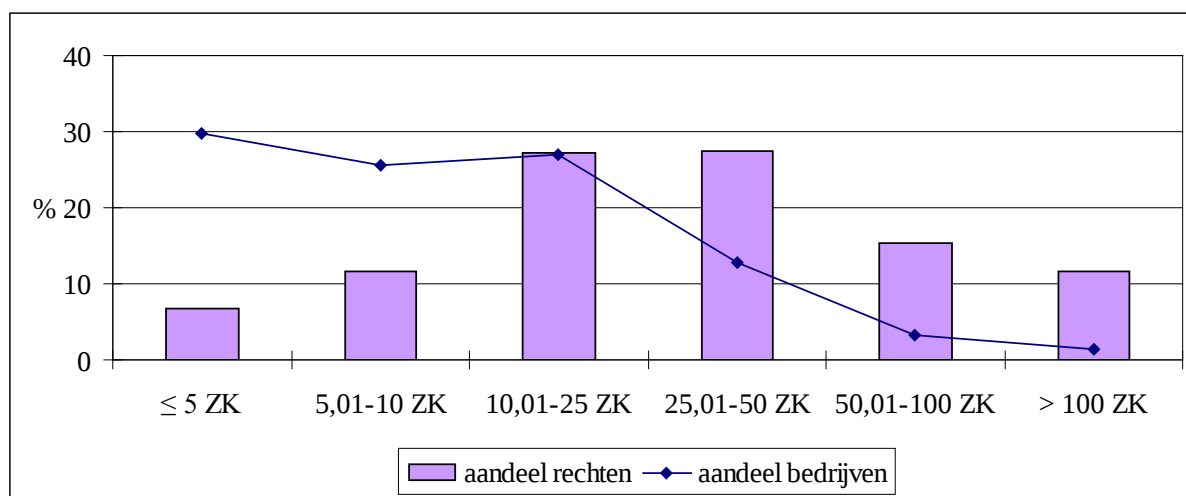
De meeste overdrachten gebeuren via een volledige bedrijfsovername (code DR en code DT1 in Tabel 13) of via een overdracht tussen landbouwers (code DT2 in Tabel 13). In dit laatste geval wordt 1% van de rechten ingehouden voor de Vlaamse reserve. In 2008 zijn zo door 306 bedrijven 51 rechten aan de reserve afgestaan en 4.471 rechten uiteindelijk door andere landbouwers overgenomen. Het aantal ZK per bedrijf is gelijk aan 14,6.

Bij een volledige bedrijfsovername is er geen afhouding van het aantal overgedragen ZK voor de reserve. Een volledige bedrijfsovername kan op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is de overdracht via premieaanvraag (DR). In dit geval dient de overnemer tijdens de lopende premiecampagne (1 mei t.e.m. 30 september) het premieaanvraagformulier van de overlater in. De premieaanvraag en het zoogkoeienquotum worden dan meteen overgezet op de overnemer. In 2009 zijn op die manier door 54 bedrijven 1.101 rechten overgedragen / overgenomen. Het aantal rechten per bedrijf is gelijk aan 20,4. Dit is ongeveer gelijk aan het aantal ZK per bedrijf in Tabel 3 (nl. 20,7).

Een tweede optie is dat in februari een formulier overdracht van premierechten voor zoogkoeien ingediend wordt (DT1). Op die manier zijn 2.219 rechten overgenomen door 216 bedrijven in 2009. Dit komt overeen met 13,5 rechten per bedrijf.

De overdracht via een volledige bedrijfsovername en tussen landbouwers (DR + DT1 + DT2) wordt hierna gecombineerd geanalyseerd. Figuur 17 toont het aandeel van de bedrijven die ZK verhandelen en het aandeel van de waarde van de verhandelde ZK volgens groottecategorie (= aantal verhandelde ZK) voor de overlater. De situatie voor de overnemer is nagenoeg identiek.

Figuur 17. Verdeling overgedragen zoogkoeienrechten volgens het aantal rechten vanuit het standpunt van de overlater

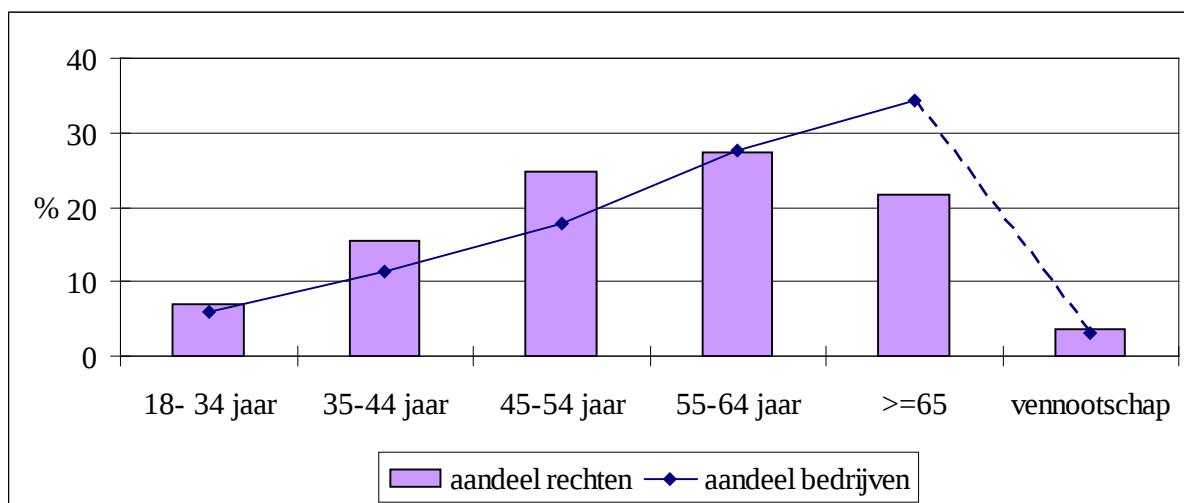

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Ten opzichte van de totale ZK (Figuur 4) bevindt zich een iets groter aandeel bedrijven en steun in de lagere groottecategorieën: 82,5% van de bedrijven draagt tot 25 ZK per bedrijf over en vertegenwoordigt daarmee 45,6% van het totaal aantal overgedragen ZK. Net zoals in Figuur 4 is het percentage bedrijven in de lagere groottecategorieën hoger dan het percentage van de waarde van de ZK. Voor de hogere groottecategorieën geldt het omgekeerde: 4,7% van de bedrijven met meer dan 50 overgedragen rechten vertegenwoordigt 26,9% van het aantal overgedragen rechten.

Figuur 18 en Figuur 19 tonen de verdeling volgens leeftijd van de bedrijfsleider en dit vanuit het standpunt van zowel de overlater als de overnemer. Er is een duidelijk verschil qua leeftijdsprofiel. Bedrijven waarbij zoogkoeienrechten overgelaten worden, hebben vooral een oudere bedrijfsleider: 34,5% van de bedrijfsleiders is ouder dan 65 jaar en vertegenwoordigt 22% van het aantal ZK. Daarnaast omvat de categorie 55 – 64 jaar 27,5% van de bedrijven en 27% van het totale aantal zoogkoeienrechten. Het kleinste aantal bedrijven zijn er in de categorie tot 35 jaar (5,8%) en de vennootschappen (3%).

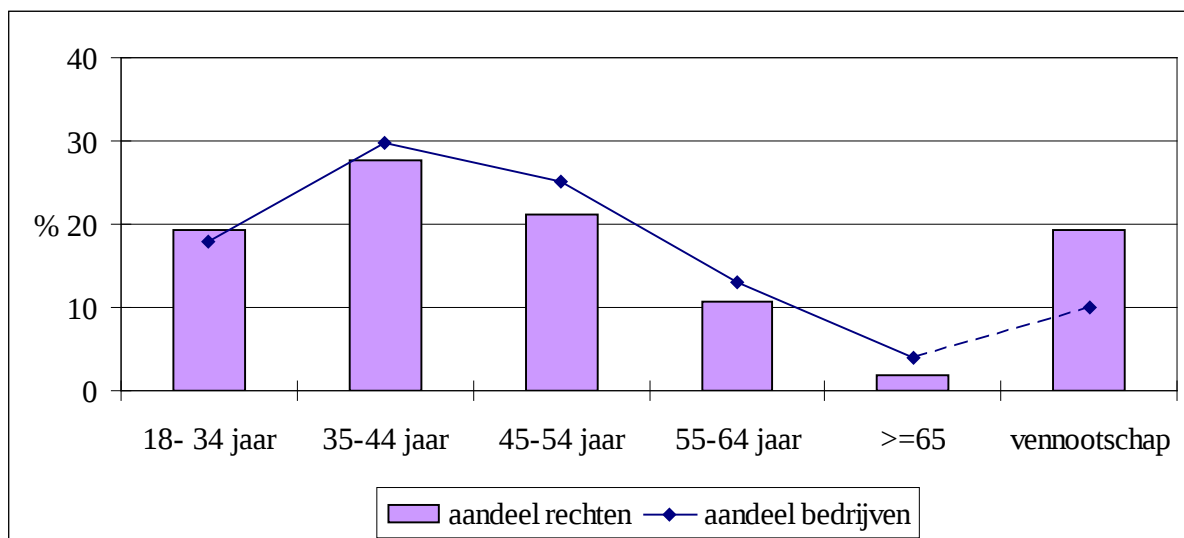
Figuur 18. Verdeling overgedragen zoogkoeienrechten volgens leeftijd bedrijfsleider vanuit het standpunt van de overlater

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Daarentegen bevinden zich in het geval dat zoogkoeienrechten overgenomen worden 18% van de bedrijven zich in de categorie tot 35 jaar en 30% in de categorie 35 – 44 jaar (Figuur 19). Die vertegenwoordigen daarmee 19% en 28% van het totale aantal overgenomen zoogkoeienrechten of gemiddeld 15,8 en 13,8 rechten per bedrijf. Het hoogste aantal ZK per bedrijf staat op naam van de vennootschappen: 10% van de bedrijven vertegenwoordigen 19% van het aantal ZK en gemiddeld 28,1 ZK per bedrijf. Bij slechts 4% van de transacties is de bedrijfsleider 65 jaar of ouder. Dit komt min of meer overeen met de situatie bij de toeslagrechten, zij het dat het aandeel van de vennootschappen wat lager ligt.

Figuur 19. Verdeling overgenomen zoogkoeienrechten volgens leeftijd bedrijfsleider vanuit het standpunt van de overnemer

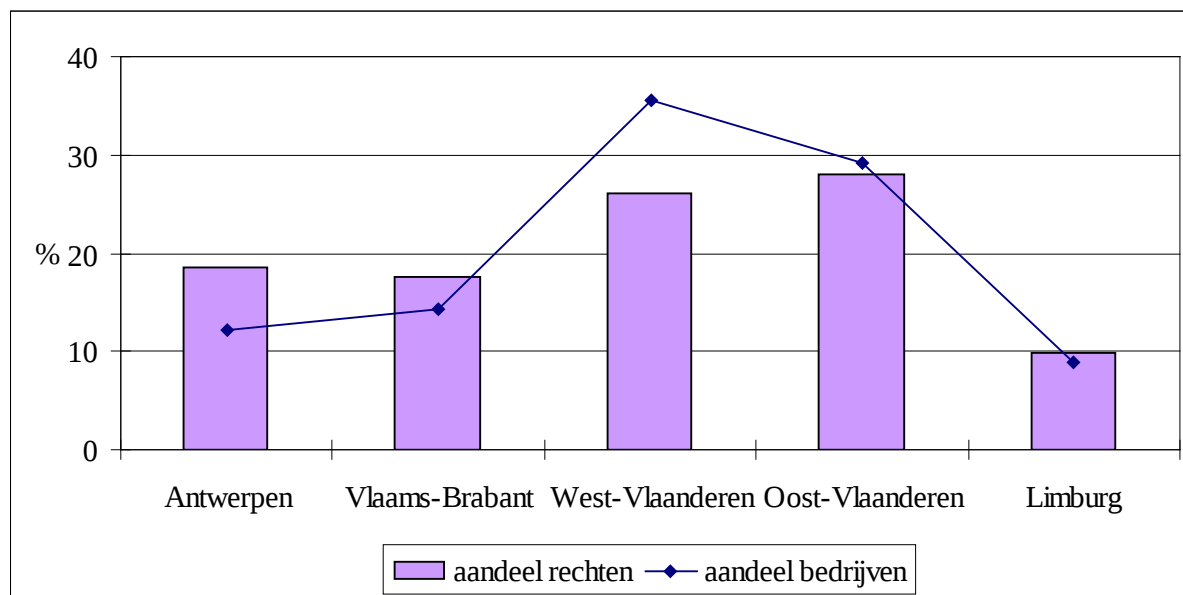

Bron: databank ALV op 31/08/2010

Figuur 20 toont de verdeling van de bedrijven volgens provincie en dit vanuit het standpunt van de overlater. De situatie voor de overnemer is min of meer gelijkaardig. West-Vlaanderen telt 35,5% van de bedrijven en 26% van het aantal overgedragen rechten. Oost-Vlaanderen volgt met 29% van de bedrijven maar die vertegenwoordigen wel 28% van het aantal rechten.

De West-Vlaamse bedrijven kenmerken zich dus door een kleiner aantal ZK per bedrijf (11,7). Antwerpen heeft met 12% van de bedrijven 18,5% van de rechten en daarmee gemiddeld het hoogste aantal ZK per bedrijf (24,5). Dit komt min of meer overeen met de situatie in Figuur 6 (aantal zoogkoeienpremierechten per provincie).

Figuur 20. Verdeling overgedragen zoogkoeienrechten volgens provincie vanuit het standpunt van de overlater

Bron: databank ALV op 31/08/2010

DEEL III. Analyse van de Pijler II-steun aan de landbouwers

6. Uitbetaalde steun uit Pijler II aan de landbouwers: gedetailleerde analyse

6.1. Uitbetaalde steun uit Pijler II aan landbouwers

Pijler II van het GLB wordt ook wel het ‘plattelandsontwikkelingsbeleid’ genoemd. Het is een uitvoering van de Europese regelgeving. Het Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) voorziet de Europese cofinanciering voor de programma’s die de lidstaten uitwerken. Voor Pijler II geldt dus dat er een deel Vlaamse financiering is. Voor Pijler I is dit niet het geval; deze steun wordt volledig Europees gefinancierd.

Pijler II is opgedeeld in vier assen, waarvan de eerste drie tot de scope van dit rapport behoren. Zoals vermeld in 1.1.2 nemen we, hoewel ze in se niet behoren tot het PDPO, de betalingen voor de ‘beheerovereenkomst natuur’ mee onder as 2 en de steun aan zorgboerderijen onder as 3. Ook de eerder vermelde bemerking (in 2.2) aangaande het ‘aantal bedrijven’ blijft gelden.

De totale steun uit Pijler II, in (kalenderjaar) 2009 uitbetaald aan landbouwers bedraagt 87,6 miljoen euro. De steun uit as 1 heeft hierin een aandeel van 63%: 6.002 bedrijven hebben samen 55,3 miljoen euro steun uit as 1 ontvangen. Dit houdt een bedrag in van 9.214 euro per bedrijf. As 2 neemt 31,5% van de totale betalingen uit Pijler II aan de landbouwer in. In 2009 werd aan 12.215 bedrijven steun uit as 2 uitbetaald met een totale som van 27,5 miljoen euro. Dit brengt de gemiddelde steun per bedrijf op 2.255 euro. De steun uit as 3 vervolledigt de steun uit Pijler II aan de landbouwers. Er werd in 2009 aan 556 bedrijven in totaal 4,7 miljoen euro aan steun uit as 3 uitgekeerd. Dit brengt de gemiddelde steun op 8.560 euro per bedrijf.

De steun per bedrijf uit as 1 en as 3 is hoog in vergelijking met de steun per bedrijf uit as 2. De reden hiervan is dat as 1 en 3 voor een groot deel steun aan investeringen (in landbouwbedrijven en voor diversificatie) en vestiging omvatten. Dit kan grote bedragen omvatten. Het aantal bedrijven speelt uiteraard ook een rol in het bepalen van de steun per bedrijf. Binnen Pijler II geldt tevens dat de grootte van de steun uiteraard sterk afhankelijk is van de aangevraagde (en ontvangen) steunmaatregelen.

Tabel 14. Uitbetaalde steun aan landbouwers uit Pijler II in kalenderjaar 2009

Pijler II	Aantal bedrijven	Steun (€)	Steun / bedrijf (€)	Aandeel steun (%)
As 1	6.002	55.304.692	9.214	63,1
As 2 (a)	12.215	27.547.447	2.255	31,4
As 3 (b)	556	4.759.559	8.560	5,4
Totaal Pijler II aan landbouwers	14.959 *	87.611.698	5.857	100

Bron: databank ALV op 4/02/2011

* Benaderend, zie duiding in 2.2

(a) incl. BO natuur

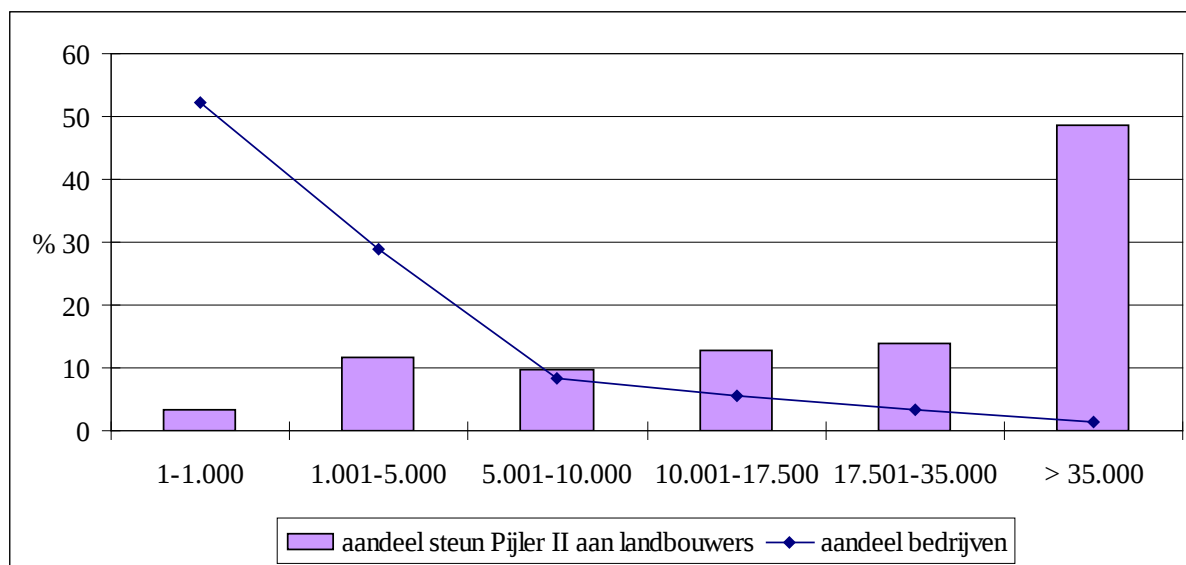
(b) incl. zorgboerderijen

6.2. Verdeling volgens waarde

Figuur 21 toont het percentage bedrijven en het percentage van de Pijler II-steun dat deze landbouwbedrijven ontvangen per groottecategorie van de steun uitgedrukt in euro. De kleinste groottecategorieën ontvangen algemeen ten opzichte van het percentage bedrijven een kleiner percentage van de steun: 52% van de bedrijven met maximaal 1.000 euro Pijler II-steun ontvangt slechts 3% van de steun (de gemiddelde steun per bedrijf is gelijk aan 360 euro). In de grotere categorieën (vanaf 5.000 euro) geldt het omgekeerde: een kleiner percentage bedrijven vertegenwoordigt een hoger percentage van de Pijler II-steun. Zo ontvangt 3% van de bedrijven met tussen 17.501 en 35.000 euro Pijler II-steun per bedrijf 14% van de steun (de gemiddelde steun per bedrijf is gelijk aan 24.107 euro). De hoogste grootteklasse (> 35.000 euro steun per bedrijf) telt slechts 1% van de bedrijven, maar die vertegenwoordigt maar liefst 49% van de Pijler II-steun. De gemiddelde Pijler II-steun per bedrijf in die categorie bedraagt 198.106 euro. Het betreft vooral bedrijven die hoge bedragen aan steun uit as 1 en as 3 ontvangen (eventueel samen met as 2-steun). De desbetreffende bedragen kunnen hoog oplopen. Denk hierbij aan investeringssteun en vestigingssteun aan jonge landbouwers.

De steun is – in vergelijking met de rechtstreekse steun uit Pijler I – meer ongelijkmatig verdeeld.

Figuur 21. Verdeling van de bedrijven volgens totale waarde Pijler II-steun aan de landbouwers

Bron: databank ALV op 4/02/2011

Tabel 15 toont meer in detail per as het percentage bedrijven en het percentage steun per groottecategorie Pijler II-steun (in euro). De groottecategorieën zijn oplopend genummerd van 1 tot 6. De exacte betekenis van elke groottecategorie wordt weergegeven in Tabel 16. Het grootste aantal bedrijven bevindt zich algemeen in categorie 1 of, wat de steun uit as 3 betreft in categorie 2 en 3. Dit terwijl het grootste percentage steun steeds in categorie 6 zit. De steun is algemeen ongelijkmatig verdeeld. Categorie 6 bevat voor elke as een eerder klein aandeel bedrijven, maar vertegenwoordigt met voorsprong het hoogste percentage steun. De gemiddelde steun per bedrijf is dan ook zeer hoog en bedraagt 70.740 euro per bedrijf voor as 1, 10.585 euro voor as 2 en 37.532 euro per bedrijf voor as 3. Bij de overige categorieën ligt het steunbedrag per bedrijf, gemiddeld gezien, steeds onder de 10.000 euro per bedrijf.

Tabel 15. Percentage bedrijven (% B) en percentage steun (% S) voor de steunmaatregelen onder Pijler II volgens groottecategorie steun (in euro)

	As 1		As 2		As 3		Totaal	
	%B	%S	%B	%S	%B	%S	%B	%S
1	30	1	22	1	19	1	52	3
2	19	1	16	2	22	4	29	12
3	13	1	15	4	22	9	8	10
4	14	3	14	6	12	9	6	13
5	14	9	18	17	11	12	3	14
6	11	84	15	71	15	65	1	49

Bron: databank ALV op 4/02/2011

Tabel 16. Groottecategorieën voor Pijler II steunmaatregelen in euro per bedrijf

	As 1	As 2	As 3	Totaal
1	1-350	1-200	1-350	1-1.000
2	351-700	201-400	351-700	1.001-5.000
3	701-1.500	401-700	701-1.500	5.001-10.000
4	1.501-3.500	700-1.250	1.501-3.500	10.001-17.500
5	3.501-12.000	1.251-3.500	3.501-12.000	17.501-35.000
6	> 12.000	> 3.500	> 12.000	> 35.000

De totale Pijler II-steun aan de landbouwers voor de hoogste groottecategorie bedraagt gemiddeld 198.106 euro per bedrijf, terwijl de gemiddelde Pijler II-steun aan de landbouwers 5.857 euro per bedrijf bedraagt. De bedrijven uit de kleinste grootteklasse (totale Pijler II-steun per bedrijf lager dan 1.000 euro) ontvangen vooral kleine bedragen uit as 2, terwijl de bedrijven uit de hoogste grootteklasse (meer dan 35.000 euro per bedrijf) vooral hoge bedragen aan steun uit as 1 en as 3 ontvangen (eventueel samen met as 2-steun). De desbetreffende bedragen kunnen hoog oplopen. Denk hierbij aan investeringssteun en vestigingssteun aan jonge landbouwers.

Deel IV: Conclusies

7. Conclusies & aanbevelingen

Vlaanderen heeft in 2009 ongeveer 356,5 miljoen euro uitgekeerd aan de landbouwers, afkomstig uit Pijler I (rechtstreekse steun) en uit as 1, as 2 en as 3 (incl. zorgboerderijen) van Pijler II. De rechtstreekse steun uit Pijler I neemt met bijna 269 miljoen euro 75,4% van het totaal uitgekeerde bedrag in (campagne 2009), terwijl de Pijler II-betalingen met 87,6 miljoen euro de overige 24,6% vervullen (kalenderjaar 2009).

Wat de rechtstreekse steun uit Pijler I betreft nemen de toeslagrechten (TR) 233,2 miljoen euro in, de zoogkoeienpremie (ZK) 29,1 miljoen euro en de slachtpremie kalveren (SK) 5,7 miljoen euro. De overige gekoppelde premies vervolledigen de rechtstreekse steun uit Pijler I met 0,8 miljoen euro, een zeer beperkt bedrag ten opzichte van de andere componenten van de rechtstreekse steun. Wat de Pijler II-steun aan de landbouwers betreft bepalen de betalingen uit as 1 55,3 miljoen euro, uit as 2 27,5 miljoen euro en de steun uit as 3 is goed voor 4,8 miljoen euro.

7.1. Rechtstreekse steun uit Pijler I

Binnen de TR hebben de gewone toeslagrechten (GTR) een aandeel van 99%: 23.809 bedrijven hebben samen 484.452 GTR (= ha) geactiveerd voor een totale waarde van 247,8 miljoen euro en gemiddeld 512 euro per GTR (= per ha). De braakleggingstoelagerechten (BTR) werden vanaf 2009 omgezet in GTR. Het aantal speciale toeslagrechten (STR) is van een veel kleinere orde, hoewel de waarde per STR (2.628 euro) opvallend hoog is.

Ten opzichte van 2008 is er een toename van de rechtstreekse steun als gevolg van het verruimen van de subsidiabele gewassen (minder onderbenutting), de voortzetting van de hogere rechtstreekse steun voor suikerbieten en cichorei ter compensatie van de verdere afbouw van de markt- en prijssteun en de omzetting van de BTR in GTR. Het aantal landbouwers neemt verder af, wat een gevolg is van de 'normale' structurele evolutie. De gemiddelde steun per bedrijf neemt daardoor toe. Het belang van de speciale toeslagrechten (STR) neemt, net zoals in voorgaande campagnes, af. Een aantal bedrijven, wellicht vooral diegene met minder STR en/of STR met een lagere waarde, hebben hun STR al of niet volledig met grond geactiveerd waardoor die omgezet zijn naar GTR.

De rechtstreekse steun is ongelijk verdeeld: 7% van de bedrijven met maximaal 500 euro rechtstreekse steun ontvangt amper 0,2% van de steun, terwijl 1,8% van de bedrijven met meer dan 50.000 euro steun 11,4% van de steun ontvangt. Het grootste aantal bedrijven (35%) ontvangt 501 – 5.000 euro steun, het grootste aandeel steun (34%) bevindt zich in de categorie bedrijven dat 12.501 – 25.000 euro steun ontvangt per bedrijf.

Oudere bedrijfsleiders en dan vooral die van 65 jaar of ouder ontvangen ten opzichte van hun aandeel in de bedrijven – met 20% toch een aanzienlijke groep – een kleiner percentage van de rechtstreekse steun (6%). Het betreft hier vaak uitbollende, meestal kleinere, landbouwers. Vennootschappen en jongere bedrijfsleiders vertegenwoordigen ten opzichte van het aandeel bedrijven een hoger percentage van de rechtstreekse steun: de vennootschappen omvatten 7% van het aantal bedrijven en ontvangen 11% van de steun en 6% van bedrijfsleiders is jonger dan 35 jaar en heeft 10% van de steun. Het grootste aantal bedrijven en het grootste aandeel rechtstreekse steun bevindt zich in de leeftijdscategorie 45 – 54 jaar.

Vennootschappen hebben echter een groot aandeel in de SK, zowel wat aandeel bedrijven (26%) als aandeel steun (37%) betreft, en een zeer groot aandeel maar dan enkel qua steun in de STR (43%).

West- en in iets mindere mate Oost-Vlaanderen hebben het grootste aandeel bedrijven en het grootste aandeel van de rechtstreekse steun. Het verschil tussen het aandeel bedrijven en het aandeel steun volgens provincie is niet zeer uitgesproken. Antwerpen heeft een iets hoger percentage van de steun dan het percentage bedrijven. Oost-Vlaanderen heeft een iets lager percentage steun dan het percentage van de bedrijven. De provincie Antwerpen heeft een zeer groot aandeel in de SK. Dit is het gevolg van de sterke concentratie van de kalverhouderij in het noorden en oosten van de provincie. Antwerpen heeft eveneens een belangrijk aandeel in de STR. Oost-Vlaanderen heeft het grootste aandeel qua steun in de STR. De meeste landbouwers die steun ontvangen liggen in West- en Oost-Vlaanderen maar bedrijven in Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant ontvangen per bedrijf gemiddeld meer steun. Een verklaring kan zijn dat in Oost- en West-Vlaanderen meer kleine bedrijven voorkomen of dat er meer gemengde bedrijven zijn waarbij een bedrijfstak zoals akkerbouw of melk- en vleesrundvee (historisch of recent veel rechtstreekse steun) gecombineerd wordt met varkenshouderij of tuinbouw (historisch gezien weinig of geen rechtstreekse steun).

In 2009 laten 1.997 bedrijven 26.067 TR ter waarde van bijna 12,8 miljoen euro over (bijna 0,4 miljoen euro meer dan in 2008). Dit komt overeen met zowat 5% van het totale aantal en de totale waarde van de TR. 99,5% zijn gewone toeslagrechten en 93% wordt definitief overgedragen zonder grond. De waarde per GTR bedraagt 489 euro en het aantal TR per bedrijf is gelijk aan 13,3. Dit is lager dan de situatie bij de rechten in Vlaanderen. Dat betekent dat vooral bedrijven met weinig TR deze TR overlaten of dat een aantal bedrijven slechts een deel van hun TR overlaten.

In 2009 hebben 252 bedrijven 553 TR – enkel GTR – ter waarde van 176.125 euro (verplicht) afgestaan aan de nationale reserve doordat die drie opeenvolgende jaren niet geactiveerd zijn. Dit komt neer op 2,2 TR per bedrijf wat laag is, en 319 euro per TR wat vrij hoog is. Het lage aantal TR per bedrijf resulteert in een laag bedrag per bedrijf (699 euro). Ten opzichte van 2008 ligt de totale waarde bijna 40% lager en het aantal bedrijven 61,5% lager. Het aantal rechten per bedrijf is laag, maar de waarde per recht is vrij hoog. Dit beeld zagen we ook in 2008. In 2009 hebben 668 bedrijven 9.364 ZK overgelaten (hetzij aan andere landbouwers hetzij aan de Vlaamse reserve), en hebben 745 bedrijven 9.315 ZK overgenomen (hetzij van andere landbouwers hetzij van de Vlaamse reserve). 824 rechten zijn van de reserve naar landbouwers gegaan en 873 rechten zijn van landbouwers naar de reserve gegaan. 91,2% van de overdracht is een overdracht via volledige bedrijfsovername of een overdracht tussen landbouwers.

Er is een duidelijk verschil in het leeftijdsprofiel van overlaters of overnemers. Het grootste aantal bedrijfsleiders dat TR en ZK overlaat of dat TR verplicht afstaat aan de nationale reserve is 65 jaar of ouder. Het aantal bedrijfsleiders jonger dan 35 jaar is eerder beperkt, net zoals de vennootschappen. Het grootste aantal bedrijfsleiders dat TR en ZK overneemt bevindt zich in de jongere leeftijdscategorieën. Het aandeel bedrijfsleiders van 65 jaar of ouder is hier zeer beperkt. Wat opvalt, is het grote aandeel vennootschappen dat TR overneemt (18% van de bedrijven en 33% van de waarde).

7.2. Pijler II-steun aan de landbouwer

Binnen de Pijler II-steun aan de landbouwer heeft as 1 in kalenderjaar 2009 een aandeel van 63%, gevolgd door as 2 met 31,5% en as 3 (incl. zorgboerderijen) met 5,5%. De gemiddelde steun per bedrijf vanuit as 1 en as 3 (respectievelijk 9.214 euro en 8.560 euro per bedrijf) is hoog in vergelijking met de gemiddelde steun per bedrijf vanuit as 2 (2.255 euro per bedrijf). De reden hiervan is dat assen 1 en 3 voor een groot deel steun aan investeringen (in landbouwbedrijven en voor diversificatie) en vestiging omvatten. Dit kan grote bedragen omvatten. Daarbij komt dat het aantal bedrijven dat steun ontvangt vanuit deze assen lager is dan het aantal bedrijven dat toeslagen ontvangt voor as 2-maatregelen.

Zoals de rechtstreekse steun (Pijler I) is ook de Pijler II-steun ongelijk verdeeld: 52% van de bedrijven met maximaal 1.000 euro Pijler II-steun ontvangt slechts 3% van de steun, terwijl 1% van de bedrijven met meer dan 35.000 euro Pijler II-steun 49% van de steun ontvangt. De eerste groep betreft het grootste aandeel bedrijven, terwijl de tweede groep het grootste aandeel van de steun ontvangt.

Bronnen

Campens V., Bas L., Samborski V. & Carels K. (2006) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer 2005: van premie naar toeslagrecht*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Departement Landbouw en Visserij (2008). *Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), periode 2007-2013*
<http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=72>.

Deuninck J. (2008) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: campagne 2006*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck J. (2009) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: campagne 2007*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck J. (2010) *Analyse van de rechtstreekse steun uit Pijler I aan de landbouwer: campagne 2008*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck J. (2009b) *Handel in toeslagrechten en premierechten voor zoogkoeien: campagne 2007*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Deuninck, J. (2011). *Onderbenutting toeslagrechten*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel (in voorbereiding).

Van Zeebroeck, M. & Maertens, E. (2010). *Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen, 2007 – 2013, jaarverslag 2009*. Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

<http://lv.vlaanderen.be>

Figuren

FIGUUR 1. VERDELING BEDRIJVEN MET TOESLAGRECHTEN VOLGENS WAARDE TOESLAGRECHTEN....	13
FIGUUR 2. VERDELING BEDRIJVEN MET TOESLAGRECHTEN VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER	13
FIGUUR 3. VERDELING BEDRIJVEN MET TOESLAGRECHTEN VOLGENS PROVINCIE	14
FIGUUR 4. VERDELING BEDRIJVEN MET ZOOGKOEIENPREMIERECHTEN VOLGENS AANTAL ZOOGKOEIENPREMIERECHTEN	15
FIGUUR 5. VERDELING BEDRIJVEN MET ZOOGKOEIENPREMIERECHTEN VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER	15
FIGUUR 6. VERDELING BEDRIJVEN MET ZOOGKOEIENPREMIERECHTEN VOLGENS PROVINCIE	16
FIGUUR 7. VERDELING VAN DE BEDRIJVEN VOLGENS TOTALE WAARDE PIJLER I RECHTSTREEKSE STEUN.....	20
FIGUUR 8. VERDELING VAN DE BEDRIJVEN MET PIJLER I RECHTSTREEKSE STEUN VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER	22
FIGUUR 9. VERDELING VAN BEDRIJVEN MET PIJLER I RECHTSTREEKSE STEUN VOLGENS PROVINCIE .	24
FIGUUR 10. RUIMTELIJKE VOORSTELLING VAN DE ‘TOTALE RECHTSTREEKSE STEUN PER GEMEENTE’ EN DE ‘GEMIDDELDE RECHTSTREEKSE STEUN PER LANDBOUWER PER GEMEENTE’, 2009	25
FIGUUR 11. VERDELING BEDRIJVEN VOLGENS DE WAARDE VAN DE VERHANDELDE TOESLAGRECHTEN (OVERLATER)	28
FIGUUR 12. VERDELING BEDRIJVEN MET VERHANDELDE TOESLAGRECHTEN (OVERLATER) VOLGENS LEEFTIJD.....	29
FIGUUR 13. VERDELING BEDRIJVEN MET VERHANDELDE TOESLAGRECHTEN (OVERNEMER) VOLGENS LEEFTIJD.....	29
FIGUUR 14. VERDELING BEDRIJVEN MET VERHANDELDE TOESLAGRECHTEN (OVERLATER) VOLGENS PROVINCIE.....	30
FIGUUR 15. VERDELING BEDRIJVEN MET OVERDRACHT TOESLAGRECHTEN NAAR DE NATIONALE RESERVE VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER	31
FIGUUR 16. VERDELING BEDRIJVEN MET OVERDRACHT TOESLAGRECHTEN NAAR DE NATIONALE RESERVE VOLGENS PROVINCIE	32
FIGUUR 17. VERDELING OVERGEDRAGEN ZOOGKOEIENRECHTEN VOLGENS HET AANTAL RECHTEN VANUIT HET STANDPUNT VAN DE OVERLATER	34
FIGUUR 18. VERDELING OVERGEDRAGEN ZOOGKOEIENRECHTEN VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER VANUIT HET STANDPUNT VAN DE OVERLATER	35
FIGUUR 19. VERDELING OVERGENOMEN ZOOGKOEIENRECHTEN VOLGENS LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER VANUIT HET STANDPUNT VAN DE OVERNEMER	35
FIGUUR 20. VERDELING OVERGEDRAGEN ZOOGKOEIENRECHTEN VOLGENS PROVINCIE VANUIT HET STANDPUNT VAN DE OVERLATER.....	36
FIGUUR 21. VERDELING VAN DE BEDRIJVEN VOLGENS TOTALE WAARDE PIJLER II-STEUN AAN DE LANDBOUWERS	39

Tabellen

TABEL 1. UITBETAALDE STEUN UIT PIJLER I (RECHTSTREEKSE STEUN) EN PIJLER II AAN LANDBOUWERS IN 2009	9
TABEL 2. AANTAL TOESLAGRECHTEN IN VLAANDEREN IN 2009.....	12
TABEL 3. AANTAL PREMIERECHTEN VOOR ZOOGKOEIEN IN 2009	14
TABEL 4. UITBETAALDE TOESLAGRECHTEN IN 2009	18
TABEL 5. UITBETAALDE GEKOPPELDE DIERLIJKE PREMIES IN 2009.....	19
TABEL 6. PERCENTAGE BEDRIJVEN (% B) EN PERCENTAGE STEUN (% S) VOOR DE STEUNMAATREGELEN ONDER PIJLER I VOLGENS GROOTTECATEGORIE STEUN (IN EURO)	21
TABEL 7. GROOTTECATEGORIEËN VOOR PIJLER I STEUNMAATREGELEN IN EURO PER BEDRIJF	21
TABEL 8. PERCENTAGE BEDRIJVEN (% B) EN PERCENTAGE STEUN (% S) VOOR DE STEUNMAATREGELEN ONDER PIJLER I VOLGENS LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSLEIDER	23
TABEL 9. PERCENTAGE BEDRIJVEN (% B) EN PERCENTAGE STEUN (% S) VOOR DE STEUNMAATREGELEN ONDER PIJLER I VOLGENS PROVINCIE	24
TABEL 10. OVERGEDRAGEN TOESLAGRECHTEN IN 2009 (STANDPUNT OVERLATER)	27
TABEL 11. TYPE OVERDRACHT TOESLAGRECHTEN IN 2009 (STANDPUNT OVERLATER).....	28
TABEL 12. OVERDRACHT TOESLAGRECHTEN NAAR NATIONALE RESERVE IN 2009.....	31
TABEL 13. VERHANDELING VAN ZOOGKOEIENPREMIERECHTEN IN 2009	33
TABEL 14. UITBETAALDE STEUN AAN LANDBOUWERS UIT PIJLER II IN 2009.....	38
TABEL 15. PERCENTAGE BEDRIJVEN (% B) EN PERCENTAGE STEUN (% S) VOOR DE STEUNMAATREGELEN ONDER PIJLER II VOLGENS GROOTTECATEGORIE STEUN (IN EURO).....	40
TABEL 16. GROOTTECATEGORIEËN VOOR PIJLER II STEUNMAATREGELEN IN EURO PER BEDRIJF	40

Afkortingen

ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
AMS	afdeling Monitoring en Studie
BTR	Braakleggingstoeslagrechten
DLV	Departement Landbouw en Visserij
ELFPO	Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GTR	Gewone toeslagrechten
ha	Hectare
incl.	Inclusief
PDPO	(Vlaams) Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling
RGVE	Referentie grootvee-eenheden
SK	Slachtpremie kalveren
STR	Speciale toeslagrechten
ZK	Zoogkoeienpremie